

Regeringens proposition

2000/01:133

Tillträde till andra tilläggsprotokollet till
bedrägerikonventionen

Prop.
2000/01:133

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 23 maj 2001

Göran Persson

Thomas Bodström
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås dels att Sverige skall tillträda det andra tilläggsprotokollet till konventionen om skydd för de Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, dels de ändringar i brottsbalken som behövs för att Sverige skall uppfylla de krav som följer av protokollet. Det föreslås att försök, förberedelse och stämpling till grovt häleri eller grovt penninghäleri kriminaliseras. Vidare föreslås att bestämmelsen om utländsk doms hinderverkningar utvidgas så att en utländsk brottmålsdom avseende sådana gärningar som omfattas av protokollet i vissa fall kommer att utgöra hinder för lagföring i Sverige.

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	3
2	Lagtext.....	4
3	Ärendet och dess beredning.....	6
4	Andra tilläggsprotokollet till bedrägerikonventionen	6
4.1	Bakgrund.....	6
4.2	Protokollets huvudsakliga innehåll	7
5	Behovet av lagändringar m.m.....	12
5.1	Sveriges tillträde till andra tilläggsprotokollet.....	12
5.2	Behovet av lagstiftning samt förklaringar.....	13
5.2.1	Straffbestämmelser	13
5.2.2	Ansvar för juridiska personer	19
5.2.3	Straffrättsligt ansvar för företagsledare	22
5.2.4	Beslag och förverkande	23
5.2.5	Rättslig hjälp	25
5.2.6	Jurisdiktion.....	26
5.2.7	Utlämning	27
5.2.8	Rättsverkningar av utländsk dom	28
5.2.9	EG-domstolens kompetens	31
6	Ikraftträdande	31
7	Ekonomiska konsekvenser	32
8	Författningskommentarer	32
	Bilaga 1 Promemorians lagförslag	34
	Bilaga 2 Förteckning över remissinstanser.....	36
	Bilaga 3 Andra tilläggsprotokollet till bedrägerikonventionen	37
	Bilaga 4 Bedrägerikonventionen	48
	Bilaga 5 Penningtvättdirektivet	56
	Bilaga 6 Lagrådets yttrande	66
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 23 maj 2001	67

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. godkänner andra protokollet, som utarbetats på grundval av artikel K 3 i Fördraget om Europeiska unionen, till konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, och
2. antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 5 a § och 9 kap. 11 § brottsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap. 5 a §¹

Har fråga om ansvar för gärning prövats genom lagakraftägande dom, meddelad i främmande stat där gärningen förövats eller i främmande stat som har tillträtt någon av de överenskommelser som anges i fjärde stycket, får den tilltalade inte här i riket lagföras för samma gärning,

1. om han har frikänts från ansvar,
2. om han har förklarats skyldig till brottet utan att påföljd har ådömts,
3. om ådömd påföljd har verkställts i sin helhet eller verkställigheten pågår, eller
4. om ådömd påföljd har bortfallit enligt lagen i den främmande staten.

Första stycket gäller inte i fråga om brott som avses i 1 § eller 3 § 4, 6 eller 7 såvida inte lagföringen i den främmande staten har skett på begäran av svensk myndighet eller sedan personen utlämnats från Sverige för lagföring.

Om en fråga om ansvar för en gärning har prövats genom en dom meddelad i en främmande stat och om det inte finns hinder mot lagföring på grund av vad som förut sagts i denna paragraf, får åtal för gärningen väckas här i riket endast efter förordnande av regeringen eller den som regeringen bemyndigat.

De överenskommelser som avses i första stycket är

1. den europeiska konventionen den 28 maj 1970 om brottmålsdoms internationella rättsverkningar,
2. den europeiska konventionen den 15 maj 1972 om överförande av lagföring i brottmål,
3. konventionen den 26 juli 1995 om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, dock endast om gärningen omfattas av överenskommelsen,
4. protokollet den 27 september 1996 till konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, dock endast om gärningen omfattas av överenskommelsen,
5. konventionen den 26 maj 1997 om kamp mot korruption som tjänstemän i Europeiska gemenskaperna eller Europeiska unionens

¹ Senaste lydelse 2000:563.

medlemsstater är delaktiga i, dock endast om gärningen omfattas av överenskommelsen,

6. konventionen den 19 juni 1990 om tillämpning av Schengen-avtalet den 14 juni 1985, *och*

7. konventionen den 25 maj 1987 mellan Europeiska gemenskapernas medlemsstater om förbud mot dubbel lagföring.

6. konventionen den 19 juni 1990 om tillämpning av Schengen-avtalet den 14 juni 1985,

7. konventionen den 25 maj 1987 mellan Europeiska gemenskapernas medlemsstater om förbud mot dubbel lagföring, *och*

8. *andra protokollet den 19 juni 1997 till konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, dock endast om gärningen omfattas av överenskommelsen.*

Har ett brott begåtts delvis här i riket och delvis också inom den medlemsstats territorium där domen meddelats, skall första stycket tillämpas om gärningen omfattas av de överenskommelser som anges i fjärde stycket 3-5 eller om domen meddelats av stat som tillträtt en överenskommelse som anges i fjärde stycket 6 eller 7.

Har ett brott begåtts delvis här i riket och delvis också inom den medlemsstats territorium där domen meddelats, skall första stycket tillämpas om gärningen omfattas av de överenskommelser som anges i fjärde stycket 3-5 *eller* 8 eller om domen meddelats av stat som tillträtt en överenskommelse som anges i fjärde stycket 6 eller 7.

9 kap.

11 §²

För försök eller förberedelse till bedrägeri, grovt bedrägeri, utpressning *eller* ocker dömes till ansvar enligt vad i 23 kap. stadgas; dock skall vad i 23 kap. 3 § sägs icke gälla i fråga om försök till utpressning.

För försök eller förberedelse till bedrägeri, grovt bedrägeri, utpressning, ocker, *grovt häleri eller grovt penninghäleri och för stämpling till grovt häleri eller grovt penninghäleri* döms till ansvar enligt *bestämmelserna* i 23 kap. Vad som anges i 23 kap. 3 § skall dock inte gälla i fråga om försök till utpressning.

Såsom för förberedelse till bedrägeri eller grovt bedrägeri dömes den som för att bedraga försäkringsgivare eller eljest med bedrägligt uppsåt skadar sig eller annan till person eller egendom. Detsamma skall gälla, om någon med uppsåt som nyss sagts söker åstadkomma sådan skada. Har han innan skadan inträtt frivilligt avstått från att fullfölja gärningen, skall han vara fri från ansvar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2002.

² Senaste lydelse 1962:700.

3 Ärendet och dess beredning

Den 19 juni 1997 antogs, inom ramen för samarbetet inom den tredje pelaren i Europeiska unionen, ett andra tilläggsprotokoll till konventionen om skydd för Europeiska gemenskapernas finansiella intressen (bedrägerikonventionen). Syftet med protokollet är bl.a. att säkerställa att penningtvätt avseende vinning av bedrägeri eller korruption som skadar eller kan skada Europeiska gemenskapernas finansiella intressen är straffbelagt i medlemsstaterna, att det skall finnas möjlighet att ställa juridiska personer till ansvar för brott som begås inom ramen för den juridiska personens verksamhet samt att säkerställa att förverkande kan ske när det gäller hjälpmedel för och vinning av nämnda brott.

Inom Justitiedepartementet har utarbetats promemorian Tillträde till andra tilläggsprotokollet till bedrägerikonventionen (Ds 2000:66). I promemorian föreslås att Sverige ratificerar protokollet. Promemorian innehåller också förslag till de lagändringar som behövs för att Sverige skall uppfylla de åtaganden som finns i protokollet. Innehållet i promemorian överensstämmer i allt väsentligt med innehållet i denna proposition. Promemorian har remissbehandlats. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 1* och en förteckning över remissinstanserna i *bilaga 2*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Justitiedepartementet (dnr Ju2000/6673/L5). Protokollstexten i svensk version finns i *bilaga 3*.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 26 april 2001 att inhämta Lagrådets yttrande över lagförslagen. De lagförslag som låg till grund för Lagrådets yttrande överensstämmer med propositionens, utom såtillvida att en bestämmelse rörande ikraftträdandet har lagts till i propositionen. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 6*. Lagrådet lämnade förslagen utan erinran.

4 Andra tilläggsprotokollet till bedrägerikonventionen

4.1 Bakgrund

Skyddet av gemenskapernas finansiella intressen har under många år varit en högt prioriterad fråga i medlemsländerna. Även om olika åtgärder för att förbättra detta skydd har diskuterats länge inom EG har verkliga resultat uppnåtts först efter Maastrichtfördragets ikraftträdande.

I mars 1994 lade Förenade konungariket fram ett förslag till en gemensam handlingsplan som syftade till att bättre skydda de gemensamma finanserna. Förslaget följdes i juni samma år av ett förslag från kommissionen i samma ämne. Dessa förslag diskuterades därefter i arbetsgruppen för gemenskapsrätt och nationell straffrätt inom EU:s inrikes och rättsliga samarbete, den s.k. tredje pelaren.

Arbetet ledde fram till konventionen om skydd för de Europeiska gemenskapernas finansiella intressen som antogs 1995 (bedrägerikonventionen; se *bilaga 4*). Konventionen har sedan kompletterats med ett första tilläggsprotokoll rörande korruption, ett protokoll angående förhandsavgörande av EG-domstolen (rörande tolkningen av bedrägerikonventionen och det första tilläggsprotokollet) samt av ett andra tilläggsprotokoll rörande bl.a. penningtvätt och ansvar för juridiska personer. Det är det sistnämnda protokollet som behandlas i denna promemoria.

Konventionen, det första tilläggsprotokollet samt domstolsprotokollet har ratificerats av Sverige och införlivats i svensk rätt genom de lagändringar som gjordes till följd av förslagen i prop. 1998/99:32, EU-bedrägerier och korruption.

Syftet med det andra tilläggsprotokollet är bl.a. att säkerställa att penningtvätt avseende vinning av bedrägeri eller korruption som skadar eller kan skada Europeiska gemenskapernas finansiella intressen är straffbelagt i medlemsstaterna, att det skall finnas möjlighet att ställa juridiska personer till ansvar för brott som begås inom ramen för den juridiska personens verksamhet samt att säkerställa att förverkande kan ske när det gäller hjälpmedel för och vinning av nämnda brott. Protokollet syftar också till att säkerställa ett förbättrat samarbete mellan medlemsstaterna och mellan medlemsstaterna och kommissionen.

4.2 Protokollets huvudsakliga innehåll

Protokollstexten i svensk version är, som nämnts, bifogad som *bilaga 3*. Till protokollet har utarbetats en förklarande rapport (EGT nr C 91, 31.3.1999 s. 8).

Artikel 1 i protokollet innehåller definitioner av olika begrepp som förekommer i protokollet, bl.a. bedrägeri, passiv korruption, aktiv korruption, juridisk person samt penningtvätt.

Med bedrägeri förstås enligt artikel 1 b) sådana gärningar som avses i artikel 1 i bedrägerikonventionen. Enligt artikel 1 c) avses med passiv och aktiv korruption sådana gärningar som beskrivs i artiklarna 2 respektive 3 i det första tilläggsprotokollet. Med penningtvätt förstås enligt artikel 1 e) en gärning enligt definitionen i den tredje strecksatsen i artikel 1 i rådets direktiv 91/308/EEG om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för tvättning av pengar (i det följande penningtvättdirektivet; se *bilaga 5*, EGT nr L 166, 28.6.1991, s. 77) och som rör vinning av bedrägeri, åtminstone i allvarliga fall, eller vinning av aktiv eller passiv korruption.

Med juridisk person avses varje enhet som har ställning som juridisk person enligt tillämplig nationell rätt, med undantag av stater eller andra

offentliga organ – vid utövande av de befogenheter som de har i egenskap av statsmakter – och internationella offentliga organisationer.

Enligt *artikel 2* är medlemsstaterna skyldiga att kriminalisera penningtvätt. Med penningtvätt avses, enligt vad som ovan sagts, gärningar enligt definitionen i den tredje strecksatsen i artikel 1 i penningtvättdirektivet som rör vinning av bedrägeri, åtminstone i allvarliga fall, eller vinning av aktiv eller passiv korruption.

I den tredje strecksatsen i artikel 1 i penningtvättdirektivet sägs att följande gärningar är att anse som penningtvätt (strecksatsen är i det närmaste identisk med motsvarande regler i FN:s konvention mot olaglig hantering av narkotika och psykotropa ämnen och i Europarådets konvention om penningtvätt, efterforskning, beslag och förverkande av vinning av brott):

- Omvandling eller överföring av egendom i vetskap om att egendomen härrör från brott eller från medverkan till brott och i syfte att hemlighålla eller dölja egendomens olagliga ursprung, eller för att hjälpa någon som är delaktig i sådan verksamhet att undandra sig de rättsliga följderna av sitt handlande.

- Hemlighållande eller döljande av en viss egendoms rätta beskaffenhet eller ursprung, av dess belägenhet, av förfogandet över den, av dess förflyttning, av de rättigheter som är knutna till den, eller av äganderätten till den, i vetskap om att egendomen härrör från brott eller från medverkan till brott.

- Förvärv, innehav eller brukande av egendom i vetskap om, vid tiden för mottagandet, att egendomen härrörde från brott eller från medverkan till brott.

- Medverkan till, överenskommelse att utföra, försök och medhjälp till, främjande och underlättande av, samt rådgivning för utförande av någon av de gärningar som sägs i föregående strecksatser.

Enligt artikel 2 är medlemsstaterna följaktligen förpliktade att kriminalisera de ovan beskrivna gärningarna i den mån de rör vinning av bedrägeri, åtminstone i allvarliga fall, eller vinning av aktiv eller passiv korruption.

När det i artikel 2 sägs att medlemsstaterna skall kriminalisera penningtvätt som rör vinning av bedrägeri åtminstone i allvarliga fall torde härmed, i enlighet med artikel 2 i bedrägerikonventionen, avses bedrägerier som avser värden överstigande 4000 ECU. Artikel 2 behandlas vidare i avsnitt 5.2.1.

Artikel 3 innehåller krav på att medlemsstaterna skall vidta de åtgärder som behövs för att juridiska personer skall kunna ställas till ansvar för bedrägeri, aktiv korruption och penningtvätt som begås av personer med viss anknytning till den juridiska personen.

Enligt *artikel 3 punkt 1* skall den juridiska personen kunna ställas till ansvar när en person med ledande ställning, antingen enskilt eller som en del av den juridiska personens organisation, till förmån för den juridiska personen begår bedrägeri, aktiv korruption, penningtvätt, medhjälp eller anstiftan till dessa brott eller försök till bedrägeri.

Huruvida en person har en sådan ledande ställning som avses i artikel 3 punkt 1 skall enligt samma punkt avgöras av om personen har:

- befogenhet att företräda den juridiska personen, eller
- befogenhet att fatta beslut på den juridiska personens vägnar, eller

Enligt *artikel 3 punkt 2* skall en juridisk person härutöver kunna ställas till ansvar när en person med sådan ledande ställning som avses i punkt 1 har brutit i den övervakning eller kontroll som han har att utföra, och detta har gjort det möjligt för en person, som är underställd den juridiska personen, att begå bedrägeri, aktiv korruption eller penningtvätt till förmån för den juridiska personen.

I *artikel 3 punkt 3* föreskrivs att det förhållandet att den juridiska personen kan fällas till ansvar inte skall utesluta ansvar för de fysiska personer som begått brottet eller brotten i fråga. Artikel 3 behandlas i avsnitt 5.2.2.

Enligt *artikel 4 punkt 1* skall medlemsstaterna säkerställa att juridiska personer som fälls till ansvar enligt artikel 3 punkt 1, dvs. för brott begångna av personer i ledande ställning, kan bli föremål för effektiva, proportionella och avskräckande påföljder, vilka ska innefatta bötesstraff eller administrativa avgifter och kan innefatta andra påföljder. Som exempel på sådana andra påföljder nämns i artikel 4 punkt 1 frångående av rätt till offentliga förmåner eller stöd, näringsförbud, rättslig övervakning samt rättsligt beslut om upplösning av verksamheten.

De krav som uppställs är följaktligen endast att juridiska personer som fälls till ansvar enligt artikel 3 punkt 1 skall kunna bli föremål för bötesstraff eller administrativa avgifter samt att påföljderna är effektiva, proportionella och avskräckande.

Vad gäller juridiska personer som fälls till ansvar enligt artikel 3 punkt 2 ställs enligt *artikel 4 punkt 2* inget krav på att bötesstraff eller administrativa avgifter måste kunna utdömas, utan det enda krav som följer av artikel 4 punkt 2 är att den juridiska personen skall kunna bli föremål för effektiva, proportionella och avskräckande påföljder (i någon form). Artikel 4 behandlas i avsnitt 5.2.2.

I *artikel 5* föreskrivs att medlemsstaterna skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att kunna beslagta och förklara förverkat eller avlägsna hjälpmedel för och vinningen av bedrägeri, aktiv och passiv korruption och penningtvätt, eller egendom till samma värde som sådan vinning. Ett undantag görs för fall där åtgärderna drabbar tredje man och denne är i god tro. Artikeln behandlas i avsnitt 5.2.4.

Enligt *artikel 6* får en medlemsstat inte vägra att lämna rättslig hjälp vid bedrägeri, aktiv och passiv korruption och penningtvätt enbart av det skälet att brottet avser en skatte- eller tullförseelse. Artikeln behandlas i avsnitt 5.2.5.

I *artikel 7 punkt 1* första stycket föreskrivs att kommissionen och medlemsstaterna skall samarbeta med varandra när det gäller att bekämpa bedrägeri, aktiv och passiv korruption och penningtvätt.

I artikel 7 punkt 1 andra stycket anges att kommissionen skall lämna sådan teknisk och operativ hjälp som de nationella myndigheterna kan vara i behov av för att underlätta samordningen av sina undersökningar. Denna bestämmelse behandlar således enbart kommissionens skyldigheter att bistå medlemsstaterna vid deras hantering av protokollet. Teknisk hjälp tar sikte bl.a. på sakkunskap som kommissionen kan tillhandahålla när det gäller dokumentation och logistik för att förebygga och bekämpa bedrägeri. Med operativ hjälp avses ”insatser på fältet” för

att bekämpa de aktuella brottstyperna. Sådan hjälp kan t.ex. bestå i att upprätta och underlätta kontakter mellan berörda myndigheter, att bistå berörda nationella myndigheter så att de kan utnyttja de möjligheter som erbjuds genom internationella avtal etc.

I *artikel 7 punkt 2* föreskrivs att medlemsstaterna får utbyta information med kommissionen för vissa syften, men att såväl de nationella myndigheterna som kommissionen skall beakta kraven på förundersökningssekretess och dataskydd. Medlemsstaterna får härvid, när de lämnar information till kommissionen, uppställa villkor för hur uppgifterna skall användas av kommissionen eller av en annan medlemsstat som uppgifterna kan komma att lämnas till.

Enligt *artikel 8* skall kommissionen vid utbyte av information enligt artikel 7 punkt 2, se till att den vid behandling av personuppgifter iakttar en skyddsnivå som motsvarar den skyddsnivå som fastställs i Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (EGT nr L 281, 23.11.1995, s. 31).

Av *artikel 9* följer att de regler som antas för att fullgöra de skyldigheter som följer av artikel 8 skall offentliggöras i EGT.

Enligt *artikel 10 punkt 1* får kommissionen, om inte annat följer av villkor uppställda av medlemsstaten i enlighet med artikel 7 punkt 2, överlämna personuppgifter som den fått från en medlemsstat till en annan medlemsstat. Kommissionen skall dock alltid underrätta den medlemsstat som lämnat informationen om att ett sådant överlämnande kommer att ske.

I *artikel 10 punkt 2* föreskrivs vidare att kommissionen, under de förutsättningar som anges i artikel 10 punkt 1 och under förutsättning att tillstånd givits från den medlemsstat som lämnat informationen, får överlämna personuppgifter till tredje land.

Enligt *artikel 11* gäller att sådana myndigheter som utses eller inrättas för att övervaka skyddet av personuppgifter som kommissionen innehar, skall vara behörig att utöva detta uppdrag också när det gäller personuppgifter som kommissionen har till följd av protokollet.

I *artikel 12* föreskrivs att vissa artiklar i bedrägerikonventionen skall tillämpas antingen i förhållande till sådana gärningar som utgör penningtvätt enligt protokollet eller i förhållande till protokollet som sådant. De bestämmelser i bedrägerikonventionen som enligt artikel 12 skall gälla även i förhållande till penningtvätt är:

- artikel 3 (straffrättsligt ansvar för företagsledare), artikeln behandlas i avsnitt 5.2.3,
- artikel 5 (utlämning och åtal), artikeln behandlas i avsnitt 5.2.7, samt
- artikel 6 (samarbete mellan medlemsstaterna), artikeln behandlas i avsnitt 5.2.5.

De bestämmelser i bedrägerikonventionen som skall gälla i förhållande till protokollet som sådant är:

- artikel 4 (jurisdiktion), artikeln behandlas i avsnitt 5.2.6,
- artikel 7 (ne bis in idem), artikeln behandlas i avsnitt 5.2.8,
- artikel 9 (utrymmet för nationella föreskrifter som går utöver kraven i konventionen eller protokollet), samt
- artikel 10 (överlämnande av information).

Artikel 13 gäller EG-domstolens kompetens. Punkterna 1 och 2 gäller tvister mellan medlemsstaterna respektive mellan en eller flera medlemsstater och kommissionen. Punkten 3 gäller EG-domstolens kompetens att meddela förhandsavgöranden

Enligt *artikel 13 punkt 1* kan en tvist mellan medlemsstaterna om tillämpningen av protokollet hänskjutas till domstolen under förutsättning att tvisten först, i avsikt att nå en lösning, behandlats i rådet enligt det förfarande som föreskrivs i avdelning VI i Fördraget om Europeiska unionen.

Enligt *artikel 13 punkt 2* kan en tvist mellan en eller flera medlemsstater och kommissionen rörande tillämpningen av artikel 2 jämförd med artikel 1 e), och artiklarna 7, 8, 10 och 12 punkt 2 fjärde strecksatsen hänskjutas till domstolen under förutsättning att den inte har kunnat lösas genom förhandling och att det gått sex månader från den dag då en av parterna underrättat den andra parten om förekomsten av tvisten.

I *artikel 13 punkt 3* föreskrivs att domstolsprotokollet skall tillämpas också på andra tilläggsprotokollet samt att en förklaring om godkännande av EG-domstolens behörighet enligt domstolsprotokollet skall gälla även beträffande andra tilläggsprotokollet om inte medlemsstaterna avger förklaring om annat vid den anmälan som avses i artikel 16 punkt 2. Artikel 13 punkt 3 behandlas i avsnitt 5.2.9.

Artikel 14 anger att gemenskapens utomobligatoriska ansvar såvitt gäller protokollet skall regleras av artikel 215 andra stycket (numera artikel 288) i Romfördraget. Vidare anges att artikel 178 rörande skadeståndstalan (numera artikel 235) skall vara tillämplig.

Enligt *artikel 15* skall domstolen ha behörighet i fall där en fysisk eller juridisk person väcker talan mot ett beslut som kommissionen meddelat den personen eller som berör personen direkt och enskilt, och talan avser överträdelse av artikel 8 (kommissionens ansvar för dataskydd) eller någon annan regel som antagits enligt den artikeln eller maktmissbruk. Vidare anges att vad som numera motsvarar artiklarna 225 punkt 1, 225 punkt 2, 230 femte stycket, 231 första stycket, 233 första och andra stycket, 242 och 243 i Romfördraget (tidigare artiklarna 168a punkt 1, 168a punkt 2, 173 femte stycket, 174 första stycket, 176 första och andra stycket, 185 och 186) samt stadgan för EG-domstolen skall gälla i tillämpliga delar.

Artikel 16 innehåller bestämmelser om protokollets ikraftträdande. Protokollet skall antas i enlighet med respektive medlemsstats konstitutionella bestämmelser och medlemsstaterna skall till generalsekreteraren för Europeiska unionens råd anmäla att de har avslutat de förfaranden som krävs för att protokollet skall kunna antas. Protokollet träder i kraft nittio dagar efter det att den sista medlemsstaten gör sådan anmälan. Protokollet kan emellertid inte träda i kraft innan bedrägerikonventionen träder i kraft. I den mån bedrägerikonventionen inte trätt i kraft vid den tidpunkt då sista medlemsstaten gör anmälan enligt ovan träder protokollet i kraft samtidigt med konventionen.

I artikel 16 anges vidare att artikel 7 punkt 2, om medlemsstaternas möjligheter att utbyta information med kommissionen, inte ska tillämpas så länge som skyldigheten enligt artikel 9 att offentliggöra regler om

dataskydd eller villkoren i artikel 11 gällande tillsynsmyndighet inte har uppfyllts. Ikraftträdandefrågan behandlas i avsnitt 6.

I *artikel 17* sägs att protokollet står öppet för anslutning för varje stat som blir medlem i Europeiska unionen. Om protokollet redan har trätt i kraft när en ny medlemsstat ansluter sig, skall protokollet i förhållande till den staten träda i kraft 90 dagar efter deposition av anslutningsinstrumenten. Har protokollet inte trätt i kraft vid denna tidpunkt skall det träda i kraft i förhållande till den nya medlemsstaten samtidigt som det träder i kraft enligt bestämmelserna i artikel 16.

Artikel 18 gäller reservationer. En medlemsstat får enligt artikeln förklara att penningtvätt av vinning av aktiv och passiv korruption endast skall vara straffbelagt vid allvarliga fall av aktiv och passiv korruption. Den medlemsstat som önskar göra en sådan reservation skall underrätta depositarien härom och ge uppgifter om begränsningens räckvidd i samband med att anmälan görs enligt artikel 16 punkt 2. Begränsningar enligt denna artikel gäller för en period för fem år räknat från anmälan och kan förnyas för ytterligare en period på fem år.

I övrigt gäller för svenskt vidkommande (Österrike har enligt artikel 18 punkt 2 rätt att göra reservationer avseende artiklarna 3 och 4) att inga andra reservationer får göras utöver dem som följer av artikel 12 punkt 2.

I *artikel 19* föreskrivs att generalsekreteraren för Europeiska unionens råd skall vara depositarie för protokollet, samt att denne i EGT skall offentliggöra antaganden, anslutningar, förklaringar, reservationer och övriga underrättelser som rör protokollet.

5 Behovet av lagändringar m.m.

5.1 Sveriges tillträde till andra tilläggsprotokollet

Regeringens förslag: Riksdagen godkänner andra tilläggsprotokollet till bedrägerikonventionen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran.

Skälen för förslaget: Bedrägerier och andra oegentligheter som riktar sig mot Europeiska gemenskapernas finansiella intressen utgör ett allvarligt problem.

För att kampen mot brottslighet som riktar sig mot gemenskapernas finansiella intressen skall bli mer effektiv, har medlemsstaterna ansett det nödvändigt att vidta flera olika åtgärder. En sådan åtgärd är rådets beslut att upprätta ett andra tilläggsprotokoll till bedrägerikonventionen som behandlar bl.a. penningtvätt och ansvar för juridiska personer.

Protokollet träder i kraft först när det ratificerats av samtliga medlemsstater. Det är av yttersta vikt att motverka brottslighet som riktar sig mot gemenskapernas finansiella intressen. Sverige har därför ett starkt intresse av att protokollets bestämmelser kan börja tillämpas i och

5.2 Behovet av lagstiftning samt förklaringar

5.2.1 Straffbestämmelser

Regeringens förslag: Kriminaliseringen av stämpling, förberedelse och försök till brott utsträcks till att gälla också grovt häleri och grovt penninghäleri.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna har tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran. *Institutet mot mutor* menar att de resonemang som förs om huruvida svensk rätt uppfyller kravet på kriminalisering av penningtvätt avseende vinning av aktiv korruption kan angripas. Institutet menar avsikten med protokollet torde ha varit att också sådan penningtvätt skall kriminaliseras. *Stockholms tingsrätt* har, bl.a. med hänsyn till att möjligheterna att reservera sig mot protokollets bestämmelser är inskränkta, ifrågasatt om det är förenligt med protokollet att inskränka kriminaliseringen till att gälla fall av grovt häleri och grovt penninghäleri. *Malmö tingsrätt* har, även om man i sak instämt i de resonemang som ligger till grund för bedömningen att det är tillräckligt att kriminalisera försök, förberedelse och stämpling till grovt häleri och grovt penninghäleri, noterat att denna inskränkning inte är förenlig med protokollets ordalydelse.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 2 i protokollet skall medlemsstaterna kriminalisera penningtvätt som rör vinning av bedrägeri, åtminstone i allvarliga fall, samt vinning av aktiv och passiv korruption.

I svensk rätt kriminaliseras olika former av penningtvätt, samt gärningar som har samband med penningtvätt, i huvudsak såsom häleri och penninghäleri enligt 9 kap. 6 och 6 a §§ brottsbalken. I sammanhanget bör även 9 kap. 7 och 7 a §§ brottsbalken rörande häleriförseelse respektive penninghäleriförseelse nämnas. Vidare kan uppmärksammas att 17 kap. 11 § brottsbalken, om skyddande av brottsling, kan vara att tillämpa i vissa fall.

Härutöver kriminaliseras, i lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt, underlåtenhet att uppfylla viss gransknings- och uppgiftsskyldighet som följer av samma lag samt att bryta mot det meddelandeförbud (förbud mot att till utomstående lämna meddelande om granskning, polisundersökning etc.) som finns i lagen. Denna kriminalisering berörs överhuvudtaget inte av det andra tilläggsprotokollet.

För frågan huruvida Sverige uppfyller protokollets krav är 9 kap. 6 och 6 a §§ brottsbalken av störst intresse. Vid en prövning av denna fråga måste dels avgöras om de svenska bestämmelserna omfattar de förfaranden med vinning av bedrägeri och vinning av aktiv och passiv korruption som skall kriminaliseras enligt protokollet, dels avgöras om

vinning av bedrägeri samt vinning av aktiv och passiv korruption utgör sådan egendom som kan vara föremål för häleri eller penninghäleri enligt 9 kap. brottsbalken.

Prop. 2000/01:133

Gärningsformer som skall kriminaliseras enligt protokollet

De förfaranden som skall kriminaliseras enligt protokollet framgår, enligt artikel 1 e) i protokollet, av artikel 1 tredje strecksatsen i penningtvättdirektivet. Där föreskrivs i fyra olika understrecksatser vilka förfaranden som är att anse som penningtvätt och som följaktligen skall vara kriminaliserade enligt protokollet. De tre första understrecksatserna omfattar:

- Omvandling eller överföring av egendom i vetskap om att egendomen härrör från brott eller från medverkan till brott och i syfte att hemlighålla eller dölja egendomens olagliga ursprung, eller för att hjälpa någon som är delaktig i sådan verksamhet att undandra sig de rättsliga följderna av sitt handlande.

- Hemlighållande eller döljande av en viss egendoms rätta beskaffenhet eller ursprung, av dess belägenhet, av förfogandet över den, av dess förflyttning, av de rättigheter som är knutna till den, eller av äganderätten till den, i vetskap om att egendomen härrör från brott eller från medverkan till brott.

- Förvärv, innehav eller brukande av egendom i vetskap om, vid tiden för mottagandet, att egendomen härrörde från brott eller från medverkan till brott.

De förfaranden som avses i dessa tre strecksatser omfattas, beroende på situationen i övrigt, av 9 kap. 6 § eller 9 kap. 6 a § brottsbalken. Särskilt beträffande den sistnämnda bestämmelsen kan sägas att den är utformad på ett sätt som, under förutsättning av att rekvisiten i övrigt är uppfyllda, inte utesluter några typer av åtgärder från dess tillämpningsområde. Det räcker att gärningsmannen ”otillbörligen främjar”, vidtar ”annan sådan åtgärd” etc.

Det kan visserligen sägas att nämnda bestämmelser genomgående innehåller någon form av kvalificerande rekvisit. I 9 kap. 6 § första stycket 1 brottsbalken finns ett krav på att befattningen skall vara ägnad att försvåra ett återställande, enligt 9 kap. 6 § första stycket 2 fordras att man bereder sig otillbörlig vinning, enligt 9 kap 6 a § första stycket 1 fordras att man otillbörligen främjar möjligheterna för annan att tillgodogöra sig egendomen eller värdet av denna, enligt 9 kap. 6 a § första stycket 2 fordras att man har uppsåt att dölja egendomens ursprung och enligt 9 kap. 6 a § andra stycket fordras att åtgärden är att anse som otillbörlig samt att den är ägnad att dölja att annan berikat sig genom brott. Dessa rekvisit saknar i stor utsträckning motsvarighet i de ovan återgivna understrecksatserna.

Det bör emellertid kunna hävdas att dessa begränsningar av straffansvaret är tillåtna även om detta inte uttryckligen framgår av protokollet. Tanken bakom de inskränkningar som följer av svensk rätt är närmast att undanta vissa förfaranden som rimligen inte kan betraktas som rättsstridiga. Exempelvis omfattar bestämmelsen om penninghäleri i 9 kap. 6 a § andra stycket brottsbalken, till följd av otillbörlighetsrekvisitet, inte helt vardagliga transaktioner såsom att ta emot sedvanlig

ersättning för varor eller tjänster. Det torde knappast vara protokollets syfte att sådana förfaranden skall kriminaliseras.

Något behov av att ändra den svenska lagstiftningen till följd av de tre första understrecksatserna kan följaktligen inte anses finnas.

I den fjärde understrecksatsen i tredje strecksatsen i artikel 1 i direktivet sägs vidare att penningtvätt omfattar:

– Medverkan till, överenskommelse att utföra, försök och medhjälp till, främjande och underlättande av, samt rådgivning för utförande av någon av de gärningar som sägs i föregående strecksatser.

Medverkan till, medhjälp till, främjande och underlättande av samt rådgivning för utförande av sådana åtgärder som avses i de övriga strecksatserna är i svensk rätt kriminaliserat såsom medhjälp till brott. Detta framgår av 23 kap. 4 § brottsbalken. I sammanhanget bör även nämnas lagen (1985:354) om förbud mot yrkesmässig rådgivning i vissa fall, m.m. Enligt lagen gör den som, i utövning av rådgivningsverksamhet, av grov oaktsamhet främjar en straffbelagd gärning sig skyldig till vårdslös rådgivning. Lagen innebär, i förhållande till bestämmelsen i 23 kap. 4 § brottsbalken, att det straffbara området utvidgas till att omfatta grovt oaktsam medverkan till vissa uppsåtsbrott. I denna del finns således inte något behov av lagändringar. (Regeringen har i prop. 2000/01:105, Förbud mot juridiskt eller ekonomiskt biträde i vissa fall, föreslagit att lagen skall ändras i en rad avseenden.)

I den återgivna strecksatsen stadgas emellertid också att överenskommelse att utföra samt försök till sådana gärningar som avses i de tre föregående strecksatserna skall vara kriminaliserat.

Överenskommelse att utföra en viss gärning rubriceras enligt svensk rätt som stämpling, 23 kap. 2 § andra stycket brottsbalken. Enligt den bestämmelsen är det, i de fall detta särskilt anges, straffbart att i samråd med annan besluta att begå en brottslig gärning, att försöka anstifta någon att begå en brottslig gärning, samt att åta sig eller erbjuda sig att utföra en sådan gärning. Stämpling till brott enligt 9 kap. brottsbalken är emellertid inte i något fall straffbart. Försök till brott enligt 9 kap. 6 och 6 a §§ brottsbalken är inte heller straffbelagt.

Som tidigare nämnts är strecksatserna i penningtvättdirektivet närmast identiska med motsvarande regler i FN:s konvention mot olaglig hantering av narkotika och psykotropa ämnen och i Europarådets konvention om penningtvätt, efterforskning, beslag och förverkande av vinning av brott. En viktig skillnad är emellertid att kravet på kriminalisering av åtgärder som anges i de två sista strecksatserna enligt de båda konventionerna endast gäller med reservation för konstitutionella principer och grundbegrepp. Det är med stöd av detta undantag som Sverige har kunnat avstå från att kriminalisera stämpling och försök till penningtvätt.

Eftersom något motsvarande undantag inte följer av protokollet måste protokollet anses kräva att medlemsstaterna straffbelägger såväl stämpling som försök till penningtvätt. En förändring av den svenska lagstiftningen synes således vara nödvändig.

En sådan förändring bör ske genom att försök, förberedelse och stämpling till grovt häleri och grovt penninghäleri införs i uppräknningen i 9 kap. 11 § första stycket brottsbalken. Förberedelse omfattas visserligen inte av protokollets krav, men mot bakgrund av det nära samband som

råder mellan stämpling och vissa förberedelsegärningar föreslås att också förberedelse till grovt häleri och grovt penninghäleri straffbeläggs. Det skulle t.ex. framstå som märkligt om en person som överenskommit med annan om att begå penningtvätt och dessutom erhållit vederlag för att utföra gärningen eller förlag härför, endast skulle kunna dömas för stämpling till brottet. Härutöver kan tilläggas att det inte torde finnas några exempel på brott i förhållande till vilka stämpling, men inte förberedelse, är straffbelagt.

Av skäl som utvecklas närmare i slutet av detta avsnitt bör kriminaliseringen av stämpling, förberedelse och försök inskränkas till att gälla fall av grovt häleri eller grovt penninghäleri.

Den ändring som föreslås är generell och gäller således även i förhållande till situationer som inte omfattas av protokollet. Det skulle kunna diskuteras huruvida kriminaliseringen av försök, förberedelse och stämpling till grovt häleri och grovt penninghäleri bör inskränkas till att gälla sådan vinning som avses i protokollet, dvs. till att gälla hälerigärningar som avser vinning av bedrägeri och vinning av aktiv eller passiv korruption. Det bör emellertid framhållas att om kriminaliseringen av försök, förberedelse och stämpling skulle inskränkas på detta sätt, så skulle det leda till en särbehandling av vissa typer av hälerigärningar som synes svår att motivera från saklig utgångspunkt. Exempelvis skulle stämpling till grovt penninghäleri avseende vinning av bedrägeri omfattas, men däremot inte stämpling till grovt penninghäleri avseende vinning av förskingring.

Det skulle också kunna diskuteras huruvida det i förhållande till protokollet vore tillräckligt att kriminalisera försök, förberedelse och stämpling till grovt penninghäleri (men inte till grovt häleri). Också en sådan lösning skulle emellertid få oönskade konsekvenser. Bl.a. skulle den innebära att häleri och penninghäleri skulle komma att behandlas olika på ett sätt som, med hänsyn till brottstypernas abstrakta straffvärde och de likheter som i övrigt föreligger mellan brottstyperna, är svårt att motivera. Vidare skulle en sådan lösning leda till att gränsdragningen mellan 9 kap. 6 § och 9 kap. 6 a §, på ett sätt som inte är avsett, skulle komma att få avgörande betydelse för en enskild gärnings straffbarhet. Detta gäller särskilt som 9 kap. 6 § normalt skall tillämpas före 9 kap. 6 a § i en konkurrenssituation.

I och med förändringarna kommer de förfaranden som anges i de olika strecksatserna att omfattas av de aktuella svenska straffbestämmelserna. För att svensk rätt skall uppfylla protokollets krav fordras, som ovan noterats, härutöver att dessa förfaranden är kriminaliserade också vad gäller vinning av bedrägeri samt vinning av aktiv och passiv korruption, dvs. vinningen måste utgöra objekt för häleri eller penninghäleri enligt svensk rätt.

Vinning av bedrägeri

Med bedrägeri i protokollets mening menas sådana gärningar som avses i artikel 1 i bedrägerikonventionen. Bedrägeri i konventionens mening är i huvudsak kriminaliserat genom bestämmelserna i 9 kap. 1 § (bedrägeri) och 9 kap. 3 a § (subventionsmissbruk) brottsbalken (samt indirekt bl.a. genom bestämmelserna i 15 kap. 10 § och 15 kap. 11 § brottsbalken).

Vinning av bedrägeri enligt 9 kap. 1 § brottsbalken kan utgöra objekt för såväl häleri enligt 9 kap. 6 § som för penninghäleri enligt 9 kap. 6 a § brottsbalken. I denna del uppfyller den svenska lagstiftningen följaktligen protokollets krav.

När det gäller vinning av subventionsmissbruk enligt 9 kap. 3 a § torde, i den mån penningtvätt som rör vinning av subventionsmissbruk överhuvudtaget kan aktualiseras, den person som begår ett subventionsmissbruk kunna sägas ha berikat sig genom brott, vilket innebär att, i vart fall, 9 kap. 6 a § andra stycket kan tillämpas.

Det bör dock framhållas att i de fall av penningtvätt som i praktiken kan tänkas förekomma avseende medel från EU:s budgetar torde medlen vara åtkomna genom bedrägeri i den mening som avses i 9 kap. 1 § brottsbalken. När det gäller sådana gärningar som i svensk rätt rubriceras som subventionsmissbruk finns det normalt sett inte någon anledning för gärningsmannen att dölja medlens ursprung, eftersom mottagandet av dessa inte i sig utgjort något brott.

Vinning av aktiv korruption

Aktiv korruption är i svensk rätt kriminaliserad som bestickning enligt 17 kap. 7 § brottsbalken. Detta brott leder i sig inte till någon vinning för gärningsmannen eftersom denne, istället för att erhålla något, snarare utger eller utlovar något till någon. Vidare bör framhållas att bestickning, enligt svensk rätt, överhuvudtaget inte förutsätter att det uppkommit någon vinning vare sig direkt genom bestickningen eller till följd av denna. Däremot kan naturligtvis bestickning på ett mer eller mindre direkt sätt leda till vinning för gärningsmannen, t.ex. såtillvida att denne beviljas ett bidrag eller ges möjlighet att ingå ett avtal som i sin tur leder till vinst.

I den mån bestickningen överhuvudtaget inte leder till någon form av förtjänst för gärningsmannen, finns naturligtvis inte heller någon möjlighet att kriminalisera penningtvätt rörande vinning av bestickningen. Det finns så att säga ingenting att tvätta.

När bestickningen däremot leder till vinning kan denna uppkomma på mycket olika sätt.

I vissa fall torde gärningsmannen begå brott när han eller hon tar emot eller hanterar vinningen. Exempelvis kan situationen vara sådan att den bestickne betalar ut medel, som bestickaren saknar varje rätt till, och att den sistnämnde vid hantering av dessa medel gör sig skyldig till olovligt förfogande enligt 10 kap. 4 § brottsbalken. I dessa fall är i vart fall 9 kap. 6 a § brottsbalken tillämplig i förhållande till den som hjälper gärningsmannen att tvätta denna vinning.

I relativt många fall torde dock vinningen vara sådan att det i praktiken saknas skäl för gärningsmannen att dölja varifrån vinningen härrör. Exempelvis kan vinningen uppstå genom att gärningsmannen till följd av bestickningen fått möjlighet att ingå ett visst avtal. I sådana situationer, dvs. när gärningsmannen inte begår något brott utöver själva bestickningen, är det svårt att se att det överhuvudtaget skulle finnas någonting att tvätta. Bestickaren har visserligen på ett orättmätigt sätt fått möjlighet att ingå avtalet ifråga, men den vinning som uppstår till följd av detta avtal är hänförlig till en affärstransaktion som inte i sig är

brottslig. Följaktligen finns det i dylika fall sällan något behov av att dölja ursprunget till vinningen. Åtgärder med vinning som på detta sätt indirekt härrör från brott är inte heller kriminaliserade enligt svensk rätt, vare sig som häleri eller penninghäleri, och det är svårt att se att en kriminalisering av penningtvätt avseende dylik vinning skulle fylla någon funktion.

Institutet mot mutor har, även om institutet ser svårigheter med att ingripa mot vinning av aktiv korruption, framhållit att det torde vara protokollets syfte att också penningtvätt avseende sådan vinning av aktiv korruption som i och för sig är, mer eller mindre, ren skall kriminaliseras.

Teoretiskt är det naturligtvis möjligt att kriminalisera penninghäleri som avser indirekt vinning av aktiv korruption. En sådan kriminalisering skulle emellertid med nödvändighet bli mycket vag. Bl.a. kan, eftersom vinningen är indirekt och kan uppkomma på många olika sätt, förutses att det skulle vara svårt att ge uttryck för sambandet mellan bestickningen och vinningen på ett sätt som är acceptabelt i en straffrättslig bestämmelse. I den mån vinningen inte har en direkt koppling till ett brott är det också, som ovan framhållits, svårt att se att en kriminalisering skulle fylla någon praktisk funktion.

Eftersom penningtvätt rimligen måste förutsätta att det finns något vars ursprung man vill dölja kan det inte antas att protokollet fordrar att ”penningtvätt” avseende sådan vinning som följer av en transaktion som i sig inte är brottslig, och som endast indirekt har sin grund i aktiv korruption, skall kriminaliseras.

Vinning av passiv korruption

När det gäller vinning av passiv korruption, som i svensk rätt är straffbelagt som mutbrott enligt 20 kap. 2 § brottsbalken, står klart att vinningen kan utgöra objekt för såväl vinningshäleri enligt 9 kap. 6 § första stycket 2 som för penninghäleri enligt 9 kap. 6 a § första och andra styckena brottsbalken. Inte heller i denna del finns således något behov av lagstiftning.

Möjligheter till reservationer

Enligt artikel 18 punkt 1 kan en medlemsstat förklara att penningtvätt avseende vinning av aktiv och passiv korruption endast skall vara straffbelagt vid allvarliga fall av aktiv och passiv korruption. Om en stat vill utnyttja denna möjlighet skall staten underrätta depositarien om detta och ge uppgifter om begränsningens räckvidd i samband med att staten anmäler att den har avslutat de förfaranden som krävs enligt dess konstitutionella bestämmelser för att protokollet skall kunna antas.

För svensk del finns inte skäl att göra någon reservation enligt artikeln. För det första är möjligheten till reservationer knuten till förbrottets svårhet istället för till penningtvättbrottets svårhet. Även om det skulle kunna anses önskvärt att göra en reservation av innebörd att försök, förberedelse och stämpling skall kriminaliseras endast vad gäller grovt brott enligt 9 kap. 6 eller 6 a §§, är en sådan reservation alltså inte möjlig enligt artikel 18. För det andra skall nämnas att de reservationer som

avgas enligt artikel 18 gäller endast för fem år, med möjlighet till förlängning i ytterligare en period om fem år, samt att möjligheten till reservationer på ovan angivet sätt har tillkommit därför att penningtvätt som rör vinning av aktiv och passiv korruption i vissa medlemsstater är straffbelagt endast när det gäller allvarliga fall av sådana gärningar. Syftet med möjligheten till reservationer är sålunda att också dessa medlemsstater skall kunna ratificera protokollet utan dröjsmål.

Mot denna bakgrund finns inte skäl för Sverige att göra någon reservation enligt artikel 18.

Det bör emellertid kunna hävdas att protokollet även utan en reservation tillåter att kriminaliseringen av försök, förberedelse och stämpling inskränks till att gälla fall av grovt häleri och grovt penninghäleri. Det bör således finnas ett visst utrymme för att tillse att de nykriminaliseringar som krävs går att passa in i den nationella systematiken. Det bör också uppmärksammas att det, såvitt gäller penningtvätt avseende vinning av bedrägeri, finns stöd i artikel 2 jämförd med artikel 1 e) för att inskränka kriminaliseringen till allvarliga fall.

Härutöver torde det kunna sägas ligga i de osjälvständiga brottsformernas natur att de i regel skall vara förbehållna för mer allvarlig brottslighet. En kriminalisering av stämpling, förberedelse och försök till brott innebär att straffansvar uppkommer på ett tidigt stadium i händelseförloppet, då gärningen inte nödvändigtvis behöver innebära någon omedelbar skada i förhållande till det intresse som skyddas av straffbudet. Dessa brottsformer bör därför inte användas vid mindre allvarlig brottslighet.

Som ovan nämnts har *Stockholms tingsrätt* ifrågasatt huruvida det är förenligt med protokollet att inskränka kriminaliseringen av försök, förberedelse och stämpling till fall av grovt häleri och grovt penninghäleri.

Det är visserligen riktigt att protokollet enligt ordalydelsen inte ger rätt till någon inskränkning härvidlag, men att tolka protokollet strikt efter ordalydelsen skulle i denna del föra väldigt långt. En sådan tolkning skulle t.ex. innebära att även stämpling till uppsåtlig penninghäleriförseelse skulle behöva straffbeläggas, och det kan rimligen inte vara avsett. Enligt regeringens bedömning måste det anses underförstått att kriminaliseringen av de osjälvständiga brottsformerna kan inskränkas till att gälla mer allvarliga fall. Det är naturligtvis också dessa fall som i praktiken är intressanta i ett EU-perspektiv.

Sammantaget görs således den bedömningen att en kriminalisering av försök, förberedelse och stämpling avseende grovt häleri och grovt penninghäleri är tillräcklig för att uppfylla protokollets krav.

5.2.2 Ansvar för juridiska personer

Regeringens bedömning: Protokollets bestämmelser om ansvar för juridiska personer överensstämmer med de svenska reglerna. Någon lagändring behövs därför inte.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Stockholms tingsrätt* och *Malmö tingsrätt* har ifrågasatt om svensk rätt till fullo uppfyller protokollets krav vad gäller ansvar för juridiska personer. Enligt protokollet skall juridiska personer kunna dömas till ansvar för brott som begås till deras förmån, medan det i svensk rätt finns ett krav på att brottet begåtts i utövning av näringsverksamheten. Enligt tingsrätterna kan det finnas fall där ett brott begås till förmån för en juridisk person utan att detta innebär att brottet förövats i utövningen av näringsverksamheten. Härutöver har *Stockholms tingsrätt* ifrågasatt om inte kravet på att näringsidkaren inte gjort vad som skäligen kunnat krävas för att förebygga brottsligheten utgör en inskränkning i förhållande till protokollet.

Skälen för regeringens bedömning: I artikel 3 i protokollet föreskrivs att medlemsstaterna skall tillse att juridiska personer, under vissa förutsättningar, kan ställas till ansvar för brott som begås till förmån för den juridiska personen. Protokollets krav i denna del inskränker sig till att gälla brotten bedrägeri, aktiv korruption och penningtvätt (samt i viss utsträckning försök och medverkan till nu nämnda brott).

I Sverige finns det enligt 36 kap. 7 § brottsbalken möjlighet att ålägga juridiska personer företagsbot när brott begås i utövningen av näringsverksamhet. Företagsbot hanteras inom ramen för det straffrättsliga systemet, men utgör inte ett straff eller en påföljd för brott, utan en särskild rättsverkan av brott. Detta utgör i sig inget problem i förhållande till protokollet eftersom det i protokollet inte uppställs något krav på att juridiska personer skall kunna ådömas straff i juridisk mening.

Av 36 kap. 7 § brottsbalken följer att företagsbot kan åläggas om brott begåtts i utövning av näringsverksamhet. Något motsvarande krav finns inte uttryckt i protokollet, utan där sägs istället att den juridiska personen skall kunna ställas till ansvar för brott som begås till dess förmån. Det är, såsom framhållits både i promemorian och av vissa remissinstanser, visserligen teoretiskt möjligt att ett brott begås till förmån för en juridisk person utan att brottet begås i utövning av näringsverksamhet. Denna skillnad mellan protokollet och den svenska regleringen får emellertid bedömas vara betydelselös. Kravet på att brottet skall begås till förmån för den juridiska personen bör nämligen kunna förstås närmast som ett sätt att säga att brottet måste ha någon sorts samband med den juridiska personens verksamhet.

Allmänt sett förefaller det vidare mycket långtgående att hålla den juridiska personen ansvarig för brott som begås av underställda personer till den juridiska personens förmån också i fall där brottet saknar varje annan anknytning till näringsverksamheten. Om man med stöd av det anförda tolkar protokollet så att det krävs en koppling till näringsverksamheten, torde de svenska bestämmelserna i denna del väl uppfylla protokollets krav.

När det gäller frågan om vilka personer som kan ådra den juridiska personen ansvar kan följande sägas. Enligt protokollet skall den juridiska personen kunna hållas ansvarig för brott som begås av en person i ledande ställning samt, under mer begränsade förutsättningar, för brott som begås av personer som är underställda den juridiska personen.

Företagsbot kan åläggas näringsidkare. Som näringsidkare anses fysiska eller juridiska personer som handlar för ändamål som har samband med hans näringsverksamhet, oavsett om den är offentlig eller privat (se § 2 i lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden). För att företagsbot skall kunna åläggas fordras att gärningsmannen själv är näringsidkare eller är ställföreträdare, anställd eller uppdragstagare åt näringsidkaren.

Personer som enligt protokollet har en ledande ställning i den juridiska personen torde undantagslöst höra till den personkrets som kan ådra en juridisk person företagsbot enligt svensk rätt. Personer som har befogenhet att företräda en juridisk person, har befogenhet att fatta beslut på den juridiska personens vägnar, eller har befogenhet att utöva kontroll inom den juridiska personen – och därmed har en ledande ställning enligt protokollet – torde alltid vara antingen ställföreträdare, anställda eller uppdragstagare.

På motsvarande sätt måste rimligen personer som är underställda den juridiska personen på ett eller annat sätt vara knutna till den juridiska personen, genom anställning eller genom uppdrag.

I denna del kan det följaktligen inte anses finnas något behov av lagstiftning.

Enligt protokollet skall juridiska personer kunna ställas till ansvar när en person i ledande ställning begått bedrägeri, aktiv korruption eller penningtvätt samt när en person i ledande ställning genom brister i övervakning eller kontroll gjort det möjligt för en person, som är underställd den juridiska personen, att begå sådant brott.

De närmast motsvarande förutsättningarna för att ålägga företagsbot är inte direkt utformade som i protokollet, men de torde ändå väl uppfylla protokollets krav. Enligt 36 kap. 7 § första stycket 2 brottsbalken skall företagsbot åläggas om näringsidkaren inte gjort vad som skäligen kunnat krävas för att förebygga brottsligheten. Denna förutsättning torde vara uppfylld såväl i de fall en person i ledande ställning begått brott som när en sådan person brustit i den övervakning eller kontroll som skall utföras och därigenom möjliggjort för underställda personer att begå brott.

I 36 kap. 7 § första stycket 1 brottsbalken uppställs såsom ytterligare krav för att domstol skall kunna ålägga företagsbot att brottsligheten inneburit ett grovt åsidosättande av de särskilda skyldigheter som är förenade med verksamheten eller annars är av allvarligt slag. Något motsvarande krav finns inte i protokollet, men enligt protokollet krävs å andra sidan bara att juridiska personer skall kunna ställas till ansvar när personer knutna till den juridiska personen begått bedrägeri, aktiv korruption eller penningtvätt.

Eftersom denna typ av brott regelmässigt torde anses innebära ett grovt åsidosättande av de särskilda skyldigheter som är förenade med verksamheten eller annars anses som sådan brottslighet som är av allvarligt slag (jfr t.ex. prop. 1985/86:23, Företagsbot, s. 63 f där bl.a. bokföringsbrott, bedrägeri och häleri omnämns), kan den begränsning av ansvaret som följer av 36 kap. 7 § första stycket 1 brottsbalken inte anses utgöra någon reell begränsning i förhållande till de krav som uppställs i protokollet.

Enligt artikel 4 punkt 1 i protokollet skall en juridisk person som ställs till ansvar för brott som begåtts av en person i ledande ställning kunna ådömas ett bötesstraff eller en administrativ avgift som skall vara effektiv, proportionell och avskräckande. I artikel 4 punkt 1 anges vidare vissa andra sanktioner som medlemsstaterna *får* använda därutöver. För brott som begåtts av personer som är underställda den juridiska personen finns enligt artikel 4 punkt 2 inget krav på någon särskild typ av sanktion utan det uppställs endast ett generellt krav på att sanktionen skall vara effektiv, proportionell och avskräckande.

Följaktligen saknar det i förhållande till protokollets krav betydelse att företagsboten formellt sett inte är ett straff enligt svensk rätt. Företagsboten utgör, om inte ett bötesstraff, så åtminstone en administrativ avgift i den mening som avses i artikel 4 punkt 1 och i artikel 4 punkt 2 uppställs överhuvudtaget inte något krav på sanktionens formella karaktär.

Kravet på att de sanktioner som används i nationell rätt skall vara effektiva, proportionella och avskräckande härrör från EG-domstolens dom i det s.k. grekiska majsmålet, C-68/88 Kommissionen mot Grekland REG 1989, s. 2965. I det avgörandet slog EG-domstolen fast att medlemsstaterna, på grund av den allmänna lojalitetsplikten, och i frånvaro av gemenskapsrättsliga sanktionsregler, är skyldiga att införa samma typ av sanktioner för överträdelse av EG-rätt som för överträdelse av motsvarande nationell rätt (assimilationsprincipen), samt att de sanktioner som införs i varje fall måste vara effektiva, proportionella och avskräckande. Allt sedan dess återfinns detta minimikrav (kravet gäller utöver vad som följer av assimilationsprincipen) såväl i relevanta avgöranden från EG-domstolen som i olika rättsakter, både inom första och tredje pelaren, som innehåller krav på nationella sanktioner.

Vad kravet, eller kraven, egentligen innebär är emellertid ganska oklart. Oberoende av detta kan dock konstateras att företagsbot kan uppgå till tre miljoner kronor, vilket är en summa som måste antas vara avskräckande, och att beloppet bestäms enligt kriterier som säkerställer att det råder proportion mellan överträdelsen och företagsboten, se 36 kap. 9 § brottsbalken. Man torde därför kunna utgå ifrån att företagsboten uppfyller protokollets krav i denna del.

I sammanhanget bör slutligen nämnas att Företagsbotsutredningen i sitt betänkande SOU 1997:127 ”Straffansvar för juridiska personer” har lagt fram förslag till ett nytt och effektiviserat system för sanktioner mot juridiska personer. Betänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Justitiedepartementet.

5.2.3 Straffrättsligt ansvar för företagsledare

Regeringens bedömning: Protokollets bestämmelser om straffrättsligt ansvar för företagsledare medför inte att någon lagändring behöver göras.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har inte haft något att erinra mot bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt artikel 12 punkt 1 i protokollet skall artikel 3 i bedrägerikonventionen tillämpas också i relation till sådana gärningar som utgör penningtvätt enligt protokollet. I artikel 3 i bedrägerikonventionen föreskrivs att varje medlemsstat skall vidta nödvändiga åtgärder för att företagsledare eller andra personer med befogenhet att fatta beslut eller utöva kontroll inom företaget skall kunna hållas straffrättsligt ansvariga enligt de principer som anges i den nationella rätten om gärningen har begåtts för företagets räkning av en person som är underställd dem.

Företagsledare kan i svensk rätt hållas ansvariga enligt allmänna regler, t.ex. om medverkan och brott i gärningsmannaskap genom underlåtenhet. Någon särskild reglering av ansvar inom företag finns emellertid inte. Detta tycks inte heller krävas enligt bedrägerikonventionen och protokollet.

Med hänsyn till att det finns möjlighet att, under vissa förutsättningar, hålla företagsledare straffrättsligt ansvariga samt med hänsyn till att dessa regler kompletteras av systemet med företagsbot kan någon ändring med anledning av protokollet inte anses nödvändig. Motsvarande bedömning gjordes när bedrägerikonventionen implementerades i svensk rätt, se prop. 1998/99:32, EU-bedrägerier och korruption s. 31 f.

5.2.4 Beslag och förverkande

Regeringens bedömning: Protokollets bestämmelser om beslag och förverkande medför inte att någon lagändring behöver göras.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Internationella Åklagarkammaren i Linköping* ifrågasätter bedömningen att det inte finns något behov av lagändring såvitt gäller förverkande av vinning av aktiv korruption utom näringsverksamhet. *Riksåklagaren* anser att det finns skäl att överväga en utvidgning av möjligheterna till förverkande i denna del. *Åklagarmyndigheten i Västerås* och *Ekobrottsmyndigheten* har framhållit att det finns viss osäkerhet i fråga om huruvida förverkande av vinning av aktiv korruption utom näringsverksamhet kan ske i alla situationer som fordras enligt protokollet.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt artikel 5 i protokollet skall varje medlemsstat vidta de åtgärder som är nödvändiga för att kunna beslagta och, utan att det påverkar rättigheterna för tredje man i god tro, förklara förverkat eller avlägsna hjälpmedel för och vinningen av bedrägeri, aktiv och passiv korruption och penningtvätt, eller egendom till samma värde som sådan vinning.

Hänvisningen till avlägsnande av hjälpmedel och vinning är, enligt den förklarande rapporten, avsedd att inkludera fall som inte nödvändigtvis innebär ett förverkande (t.ex. att skadestånd skall betalas eller att egendom skall återställas till den rättmätige ägaren).

Brottsbalkens regler om förverkande finns i 36 kap. Bestämmelserna i de två inledande paragraferna gäller enbart vid brott enligt brottsbalken, medan övriga bestämmelser är tillämpliga även då det är fråga om brott mot någon specialstraffrättslig bestämmelse. Betydelsen av detta blir

emellertid liten i detta sammanhang eftersom bedrägeri, aktiv och passiv korruption och penningtvätt i protokollets mening i huvudsak kriminaliseras i brottsbalken.

Det bör uppmärksammas att regeln i 36 kap. 1 § brottsbalken om förverkande av utbyte av brott endast gäller just utbytet av brottet. Lagtexten utgår ifrån att någon har förvärvat något genom ett brott och att detta förvärv ingår som ett led i själva gärningen. Medelbara förtjänster och besparingar som brottet leder till torde således inte kunna förverkas med stöd av denna bestämmelse.

I relation till protokollets krav betyder detta att svensk rätt uppfyller protokollets krav på att vinning av bedrägeri samt vinning av passiv korruption skall kunna förverkas, eftersom sådan vinning utgör utbyte av brott.

Vinning av aktiv korruption torde däremot inte utgöra utbyte av brott eftersom den aktiva korruptionen inte i sig ger något utbyte i brottsbalkens mening. Sådan vinning som uppkommer genom att gärningsmannen, till följd av brottet, får ett bidrag eller får möjlighet att ingå ett visst avtal torde inte omfattas av 36 kap. 1 § brottsbalken. I de fall där kopplingen mellan den aktiva korruptionen och vinningen är som tydligast torde emellertid gärningsmannen i regel begå brott också när han tar emot eller hanterar vinningen. Exempelvis kan en enskild person som genom bestickning förmår en tjänsteman att betala ut ett bidrag som personen överhuvudtaget inte är berättigad till begå olovligt förfogande vid hantering av medlen. Därigenom möjliggörs ändå förverkande enligt 36 kap. 1 § brottsbalken.

Härtill skall läggas att det i 36 kap. 4 § brottsbalken ges ett något vidare utrymme för förverkande i de fall där brott är begånget i utövning av näringsverksamhet. I sådana fall kan inte bara utbyte av brott utan också värdet av ekonomiska fördelar som har uppkommit till följd av brottet förverkas. Också i detta fall uppställs emellertid krav på att det skall föreligga ett klart och adekvat orsakssamband mellan brottet och den ekonomiska fördel som skall förverkas. Brottet skall framstå som den dominerande orsaken till förtjänsten och sambandet skall vara så starkt att förtjänsten skulle ha uteblivit, om inte brottet kommit till stånd.

Denna bestämmelse torde möjliggöra förverkande av mer indirekt vinning av aktiv korruption i många fall. (Jfr prop. 1998/99:32, EU-bedrägerier och korruption, s. 61.) Eftersom bestämmelsen är tillämplig endast när brottet är begånget i näringsverksamhet kan man emellertid inte med stöd av bestämmelsen förverka vinning av aktiv korruption i fall där brottet begåtts utanför näringsverksamhet.

På grund av att 36 kap. 4 § brottsbalken är tillämplig endast då brottet är begånget i näringsverksamhet har, som ovan redovisats, några remissinstanser, bl.a. *Internationella åklagarkammaren i Linköping* och *Riksåklagaren*, ifrågasatt huruvida Sverige uppfyller protokollets krav i denna del eller åtminstone pekat på att det råder viss osäkerhet härvidlag. Det är alltså beträffande vinning av aktiv korruption som förövats av en enskild individ som tveksamhet föreligger.

Regeringen gör i denna del följande bedömning. I linje med vad som framhållits ovan torde förverkande möjliggöras i många fall därigenom att den enskilde begår brott då denne tar emot eller hanterar vinningen. Därmed blir 36 kap. 1 § tillämplig. Det är i första hand i förhållande till

dessa fall man överhuvudtaget kan tala om vinning av aktiv korruption. Det bör vidare framhållas att protokollet faktiskt inte uppställer krav på att vinningen nödvändigtvis måste kunna förverkas. Tillräckligt är att medlemsstaterna vidtar åtgärder som är nödvändiga för att kunna förverka eller avlägsna vinningen av aktiv korruption. Med denna skrivning har man, enligt den förklarande rapporten, velat inkludera fall som inte nödvändigtvis innebär förverkande, t.ex. civilrättsliga fall då skadestånd skall betalas eller egendomen återställas till den rättmätige ägaren. Dylik betalningsskyldighet kan naturligtvis aktualiseras i många fall där den som förövat aktiv korruption fått vinning av sitt brott. Det ligger i sakens natur att i de fall någon uppnått en viss fördel genom bestickning, denna förmån kan dras tillbaka om bestickningen avslöjas, t.ex. genom att ett beviljat tillstånd återkallas. Det torde således kunna förutsättas att rättsliga förutsättningar normalt föreligger att återta de ekonomiska fördelar som kan vinnas genom ett bestickningsbrott. Svensk rätt måste därför bedömas stå i överensstämmelse med protokollets krav i denna del.

När det gäller vinning av penningtvätt, dvs. vinning av häleri eller penninghäleri enligt svensk rätt, är det delvis oklart vilken typ av vinning som avses i protokollet eftersom penningtvätt i protokollets mening inte förutsätter någon vinning. Naturligast är att bestämmelsen i denna del tar sikte på vederlag för brottet (dvs. för penningtvätten). Med denna utgångspunkt uppfylls protokollets krav av 36 kap. 1 § brottsbalken eftersom vederlag för brott anses vara utbyte av brott. Bestämmelsen torde vara tillämplig också i de fall mottagandet av vederlaget inte är straffbart såsom förberedelse, vilket för närvarande gäller mottagande av vederlag för häleri och penninghäleri. Dvs. även om den som emottar vederlag för brott inte redan härigenom gör sig skyldig till förberedelse, därför att detta inte är kriminaliserat vid den ifrågavarande brottstypen, så torde vederlaget kunna förverkas enligt 36 kap. 1 § brottsbalken så snart brottet fullbordats.

Protokollets krav på att hjälpmedel för brott skall kunna förklaras förverkade torde uppfyllas av 36 kap. 2 och 3 §§ brottsbalken.

De svenska förverkandereglererna bör, mot bakgrund av det anförda, anses motsvara de krav som uppställs i protokollet. I protokollet föreskrivs vidare att hjälpmedel för och vinning av bedrägeri, aktiv korruption och penningtvätt skall kunna beslagtogs.

Föremål som kan antas vara förverkade på grund av brott får tas i beslag enligt 27 kap. 1 § brottsbalken. I den mån fråga är om värdoförverkande kan i stället, enligt 26 kap. 1 § rättegångsbalken, förordnande om kvarstad meddelas. Möjligheterna till beslag och kvarstad enligt svensk rätt torde följaktligen motsvara protokollets krav.

5.2.5 Rättslig hjälp

Regeringens bedömning: Protokollets bestämmelser om internationell rättslig hjälp i brottmål överensstämmer med de svenska reglerna. Någon lagändring behövs alltså inte.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har inte haft något att erinra mot bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning: I artikel 6 i protokollet föreskrivs att en medlemsstat inte får vägra att lämna rättslig hjälp vid bedrägeri, aktiv och passiv korruption och penningtvätt enbart av det skälet att gärningen är eller anses vara en skatte- eller tullförseelse.

Vidare skall enligt artikel 12 punkt 1 i protokollet artikel 6 i bedrägerikonventionen tillämpas också i förhållande till gärningar som utgör penningtvätt enligt protokollet. I artikel 6 i konventionen föreskrivs att medlemsstaterna skall samarbeta effektivt vid förundersökning, lagföring och straffverkställighet när fråga är om brott som berör två eller flera medlemsstater. Vidare föreskrivs att medlemsstaterna, när flera medlemsstater har jurisdiktion och möjlighet att väcka åtal för samma gärning, skall samarbeta för att, om möjligt, koncentrera lagföringen till en medlemsstat.

Något hinder mot att lämna rättslig hjälp på grund av att en gärning är eller anses vara en skatte- eller tullförseelse finns inte i svensk rätt. I denna del finns således inget behov av lagstiftning.

Vad gäller det allmänna krav på samarbete som följer av artikel 12 punkt 1 och artikel 6 i bedrägerikonventionen kan konstateras att Sverige har ratificerat och införlivat i stor sett samtliga konventioner som avser rättslig hjälp och som kan vara relevanta för rättsligt samarbete mellan länderna inom Europeiska unionen. Därtill kommer att Sverige lämnar andra stater rättslig hjälp i brottmål i den utsträckning vår lagstiftning medger det, även om något särskilt avtal härom inte har ingåtts. Vidare kan nämnas att den nya lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål, som trädde i kraft den 1 oktober 2000, innebär dels att möjligheterna att lämna rättslig hjälp i brottmål utökas, dels att förfarandet förenklas och effektiviseras.

Också vad gäller samarbete i syfte att koncentrera lagföringen av brott som berör flera medlemsstater till en medlemsstat uppfyller Sverige de krav som följer av protokollet och konventionen. Det finns följaktligen inte behov av några lagändringar i denna del.

5.2.6 Jurisdiktion

Regeringens bedömning: Protokollets bestämmelser om jurisdiktion överensstämmer med svensk rätt. Någon lagändring behövs därför inte.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har inte haft något att erinra mot bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt artikel 12 punkt 2 i protokollet skall artikel 4 i bedrägerikonventionen tillämpas också på protokollet. I artikel 4 i bedrägerikonventionen föreskrivs att varje medlemsstat skall vidta nödvändiga åtgärder för att kunna utöva jurisdiktion över de aktuella brotten när de helt eller delvis begås inom medlemsstatens territorium samt när vinning av brotten uppkommer inom det territoriet.

Vidare skall medlemsstaterna tillförsäkra sig jurisdiktion över medverkan till brott som begås inom en annan medlemsstats territorium

under förutsättning att medverkansbrottet begås inom medlemsstatens territorium. Slutligen skall enligt artikel 4 medlemsstaterna också vidta nödvändiga åtgärder för att tillförsäkra sig jurisdiktion över gärningsmän som är medborgare i den berörda medlemsstaten. I detta fall får dock ett krav på dubbel straffbarhet uppställas.

Fall där den brottsliga gärningen, antingen det gäller gärningsmannaskap eller medverkan, kan lokaliseras till svenskt territorium omfattas av 2 kap. 1 § brottsbalken. Fall där gärningsmannen är svensk medborgare omfattas av bestämmelserna i 2 kap. 2 § första stycket 1 brottsbalken. I sistnämnda fall uppställs ett krav på dubbel straffbarhet. Att detta är tillåtet följer, som tidigare nämnts, av artikel 4 punkt 1 i bedrägerikonventionen. Någon lagändring till följd av protokollets krav i denna del är således inte påkallad.

5.2.7 Utlämning

Regeringens bedömning: Protokollets bestämmelser om utlämning gör inte någon lagändring nödvändig.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har inte haft något att erinra mot bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning: I artikel 12 punkt 1 i protokollet föreskrivs att artikel 5 i bedrägerikonventionen skall tillämpas på sådana gärningar som utgör penningtvätt enligt protokollet. I artikel 5 i bedrägerikonventionen föreskrivs att medlemsstater som inte utlämnar sina egna medborgare skall vidta nödvändiga åtgärder för att kunna utöva jurisdiktion i fråga om brott som har begåtts av dess egna medborgare utanför medlemsstatens eget territorium. Vid tillämpningen av denna bestämmelse skall enligt punkt 4 begreppet ”medborgare” tolkas mot bakgrund av de förklaringar som medlemsstaterna har avgivit enligt artikel 6 punkt 1 b och c i den europeiska utlämningskonventionen från år 1957.

Med undantag för utlämning till de nordiska länderna medger Sverige inte utlämning av egna medborgare. Sveriges ställningstagande till denna fråga kommer att omprövas i samband med ratifikationen av konventionen av den 27 september 1996 om utlämning mellan Europeiska unionens medlemsstater. I prop. 2000/01:83 föreslås, mot bakgrund av konventionen, att svenska medborgare som huvudregel skall kunna utlämnas till en annan medlemsstat i EU under förutsättning av att den som begärs utlämnad sedan minst två år stadigvarande vistats i den stat till vilken utlämning begärs eller att det är fråga om ett grovt brott.

Oberoende härav kan konstateras att Sverige, genom de jurisdiktionsregler som berörts ovan (avsnitt 5.2.6) uppfyller protokollets krav såtillvida som Sverige, enligt 2 kap. 2 § första stycket 1 brottsbalken, har jurisdiktion över brott förövade av svenska medborgare under förutsättning av att kravet på dubbel straffbarhet är uppfyllt. Också vad gäller andra personer i förhållande till vilka det kan finnas hinder mot utlämning, t.ex. nordiska medborgare, har Sverige enligt 2 kap. 2 § första stycket 2 motsvarande jurisdiktion.

Att det i svensk rätt uppställs ett krav på dubbel straffbarhet när brott begåtts av en svensk medborgare i utlandet kan i sammanhanget inte anses strida mot protokollet, eftersom dubbel straffbarhet, till följd av protokollet, alltid kommer att föreligga när brottet begåtts i en av den Europeiska unionens medlemsstater.

I de fall där utlämning vägras enbart på grund av att den person som begärs utlämnad är medborgare i den anmodade staten, åtar sig den anmodade staten enligt artikel 5 punkt 2 att överlämna ärendet till åtal om det finns anledning till detta. Den åtalsprövning som därvid enligt 2 kap. 5 § brottsbalken skall ske i fall där brott begåtts utom riket bör anses förenlig med de krav som uppställs i protokollet och i konventionen, eftersom den i praktiken inte innebär annat än att Sverige tar sig en sådan diskretionär prövningsrätt som är regel i vissa andra länder.

I artikel 5 punkt 3 i konventionen föreskrivs att en medlemsstat inte får vägra utlämning enbart på den grunden att gärningen utgör skattebrott eller brott mot tullbestämmelser. Med skatt avses detsamma som i 1957 års utlämningskonvention. När det gäller detta krav kan konstateras att svensk rätt medger utlämning för nämnda brott under förutsättning att de brott för vilka utlämning begärs motsvarar brott enligt svensk rätt. Härtill kan läggas att artikeln torde ha begränsad betydelse då det gäller penningtvätt enligt protokollet, eftersom de brott som motsvarar penningtvätt enligt protokollet endast i begränsad utsträckning kan tänkas utgöra skattebrott eller brott mot tullbestämmelser. Svensk rätt torde således uppfylla protokollets krav. Den svenska regleringen har också tidigare – bl.a. i proposition 1998/99:32, EU-bedrägerier och korruption, s. 32 ff – bedömts vara förenlig med kraven i artikel 5 punkt 3 i bedrägerikonventionen. Någon lagstiftningsåtgärd är således inte påkallad.

5.2.8 Rättsverkningar av utländsk dom

Regeringens förslag: Den som i en annan stat, som är medlem i Europeiska unionen, har dömts för, eller frikänts från, ett brott som omfattas av protokollet skall, som huvudregel, inte kunna lagföras i Sverige för samma gärning.

Sverige skall utnyttja den möjlighet som ges i protokollet att ändå kunna lagföra den som dömts för samma gärning i en annan stat som är medlem i Europeiska unionen, om gärningen

- a) helt eller delvis har begåtts inom svenskt territorium, eller
- b) riktats mot Sveriges säkerhet eller andra för Sverige lika viktiga intressen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har lämnat förslaget utan erinran. När det gäller tillämpligheten av principen *ne bis in idem* (icke lagföring två gånger för samma sak) i förhållande till företag har *Malmö tingsrätt*, med hänsyn till att det är fråga om en grundläggande rättssäkerhetsregel, ifrågasatt huruvida det är tillräckligt att hänvisa till grunderna för 2 kap. 5 a § brottsbalken och oskälighetsregeln i 36 kap. 7 § brottsbalken. Tingsrätten instämmer dock i promemorians slutsats att

man bör avvakta resultatet av beredningen av Företagsbottsutredningens betänkande innan man lägger fram något förslag till lagändring. *Åklagarmyndigheten i Malmö* anser att man, oberoende av att beredning pågår av Företagsbottsutredningens betänkande, borde klargöra i lagtext att en utländsk dom i vissa fall kan utgöra hinder för åläggande av företagsbot.

Skälen för regeringens förslag: I artikel 12 punkt 2 föreskrivs att artikel 7 i bedrägerikonventionen, som rör principen ”ne bis in idem” skall gälla även för protokollet. Vidare sägs att principen skall gälla även för juridiska personer samt att förklaringar enligt artikel 7 punkt 2 i konventionen, om inget annat uppges vid anmälan enligt artikel 16 punkt 2 i protokollet, skall gälla även avseende protokollet.

Enligt artikel 7 punkt 1 i bedrägerikonventionen gäller som huvudregel att en medlemsstat inte får lagföra en person för en viss gärning om vederbörande dömts i en annan medlemsstat för gärningen, under förutsättning av att påföljden har verkställts, håller på att verkställas eller inte längre kan verkställas enligt det dömande landets lag. Hinder för ny lagföring föreligger således inte om den tilltalade i en annan medlemsstat har frikänts för samma gärning.

I svensk rätt tillförsäkras den enskilde skydd mot ny lagföring också i de fall han frikänts från ansvar i utlandet under förutsättning av att domen meddelats i den främmande stat där gärningen förövats eller i en stat som tillträtt någon av de överenskommelser som anges i 2 kap. 5 a § fjärde stycket.

Det är enligt regeringens uppfattning rimligt att detta skydd utsträcks till att omfatta också den som lagförts i en annan medlemsstat i den Europeiska unionen för ett brott som avses i andra tilläggsprotokollet. Eftersom protokollets regler, enligt artikel 12 punkt 2 i protokollet och artikel 9 i bedrägerikonventionen, utgör minimiregler finns det i protokollet inte något hinder mot att på detta sätt utsträcka skyddet mot ny rättegång avseende samma gärning.

En förändring i syfte att uppfylla protokollets krav och utsträcka skyddet också till fall där den tilltalade tidigare frikänts i en annan medlemsstat bör åstadkommas genom att det till 2 kap. 5 a § fjärde stycket brottsbalken fogas en ny åttonde punkt gällande andra tilläggsprotokollet.

Enligt artikel 7 punkt 2 i konventionen får varje medlemsstat i samband med att den till generalsekretären för Europeiska unionens råd anmäler att bestämmelserna i konventionen införlivats med den nationella rätten förklara att staten inte skall vara bunden av punkt 1. Detta gäller när den gärning som har legat till grund för den dom som har meddelats i en annan stat:

- a) helt eller delvis begåtts inom medlemsstatens territorium (detta gäller dock ej om gärningen delvis har begåtts inom den medlemsstats territorium där domen har meddelats),
- b) har riktats mot den medlemsstatens säkerhet eller andra för den staten lika viktiga intressen, eller
- c) har begåtts av en offentlig tjänsteman i medlemsstaten i fråga i strid med dennes tjänsteåligganden.

Vid genomförandet av bedrägerikonventionen utnyttjade Sverige denna möjlighet såvitt avser punkterna a) och b). Denna möjlighet bör

utnyttjas också i förhållande till protokollet. Eftersom en förklaring som avgivits i förhållande till bedrägerikonventionen enligt artikel 12 punkt 2 i protokollet skall gälla också för protokollet om inte annat förklaras vid anmälan enligt artikel 16 punkt 2 fordras emellertid ingen särskild förklaring härom.

Inte heller fordras någon ändring av den svenska lagstiftningen eftersom det undantag från utländsk brottmålsdoms rättsverkningar som görs i 2 kap. 5 a § andra stycket brottbalken är generellt skrivet.

När det gäller protokollets krav på absolut hinder mot ny lagföring för det fall gärningen delvis begåtts inom svenskt territorium och delvis inom den medlemsstats territorium där den tidigare domen meddelats, se artikel 7 punkt 2 a) i bedrägerikonventionen, fordras emellertid en smärre korrigering av 2 kap. 5 a § femte stycket brottbalken, så att stycket också omfattar gärningar som faller under protokollet.

Principen om *ne bis in idem* skall enligt artikel 12 punkt 2 i protokollet också gälla för juridiska personer. När det gäller det svenska systemet med företagsbot torde man vid införandet inte haft skäl att beakta hur systemet förhåller sig till reglerna i 2 kap. brottbalken. Eftersom åläggande av företagsbot bygger på att brott begåtts av en individ torde i och för sig normala jurisdiktionsregler vara tillämpliga. Det torde emellertid vara svårt att hävda att reglerna rörande rättsverkan av utländsk dom i 2 kap. 5 a § brottbalken är direkt tillämpliga i förhållande till åläggande av företagsbot. I de punkter som finns i första stycket benämns den tilltalade "han", vilket knappast kan syfta på juridiska personer.

Med stöd av grunderna för 2 kap. 5 a § brottbalken bör emellertid talan om företagsbot kunna undvikas i de fall där bestämmelsen hade varit tillämplig om det hade varit fråga om att pröva en enskild persons straffansvar. Vidare bör i sammanhanget också beaktas att företagsbot, enligt 36 kap. 7 § andra stycket brottbalken, inte skall åläggas om det skulle vara uppenbart oskäligt att göra detta. Det bör i detta sammanhang framhållas att systemet med företagsbot i sin nuvarande utformning kommit att tillämpas i ytterst begränsad utsträckning. Sammantaget görs den bedömningen att grunderna för 2 kap. 5 a § brottbalken och bestämmelsen i 36 kap. 7 § andra stycket ger ett tillräckligt utrymme för att undvika att principen *ne bis in idem* träds för när.

Det kan, såsom framhålls i promemorian och av vissa remissinstanser, diskuteras huruvida det inte bör finnas tydligare stöd för att en utländsk dom i vissa fall kan utgöra hinder för åläggande av företagsbot. Med tanke på att Företagsbotsutredningens betänkande för närvarande bereds i Justitiedepartementet är regeringen emellertid inte beredd att nu lägga fram några förslag till lagstiftning i denna del.

De krav som följer av artikel 7 punkt 3 i bedrägerikonventionen, dvs. att det råder absolut hinder mot lagföring i de fall lagföring i annan stat skett på begäran av svensk myndighet eller lagföring skett sedan personen utlämnats från Sverige för lagföring, har tillgodosetts redan vid implementeringen av bedrägerikonventionen genom ett tillägg i 2 kap. 5 a § andra stycket brottbalken.

Enligt artikel 7 punkt 4 i konventionen påverkas inte tillämpliga bilaterala eller multilaterala överenskommelser som har ingåtts mellan

5.2.9 EG-domstolens kompetens

Regeringens förslag: Svenska domstolar ges möjlighet att inhämta förhandsavgöranden från EG-domstolen om tolkningen av andra tilläggsprotokollet. Denna möjlighet begränsas inte till domstolar i sista instans.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har lämnat förslaget utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 13 punkt 3 föreskrivs att domstolsprotokollet skall tillämpas i förhållande till det andra tilläggsprotokollet. Vidare föreskrivs att en förklaring om nationella domstolars kompetens att inhämta förhandsavgörande, som avgivits enligt domstolsprotokollet, skall gälla också beträffande andra tilläggsprotokollet, om inte medlemsstaten avger en förklaring om annat vid anmälan enligt artikel 16 i protokollet (anmälan om att medlemsstaten har gjort vad som krävs för att protokollet skall kunna antas).

Sverige har avgivit förklaring om att svenska domstolar har möjlighet att inhämta förhandsavgöranden enligt domstolsprotokollet. Denna möjlighet är inte begränsad till domstolar i sista instans. Enligt regeringens bedömning saknas det skäl att inte ge svenska domstolar motsvarande möjlighet i förhållande till andra tilläggsprotokollet. Därför bör någon särskild förklaring enligt artikel 13 punkt 3 inte avges.

I sammanhanget bör också nämnas att en förklaring om behörighet för EG-domstolen att meddela förhandsavgöranden har lämnats enligt artikel 35 punkt 2 i Unionsfördraget. Bestämmelsen infördes genom Amsterdamfördraget som trädde i kraft den 1 maj 1999.

I och med att svenska domstolar ges rätt att inhämta förhandsavgöranden från EG-domstolen överförs beslutanderätt till EG.

Lagen (1997:895) om rätt för svensk domstol att begära förhandsavgörande från Europeiska gemenskapernas domstol i vissa fall är generellt utformad. Någon särskild lagstiftningsåtgärd är således inte påkallad vid godkännande av detta protokoll. Däremot bör det tillkännagivande om vilka konventioner som avses med lagen kompletteras med protokollet.

6 Ikraftträdande

I artikel 16 föreskrivs att protokollet träder i kraft 90 dagar efter det att den sista medlemsstaten till generalsekreteraren för Europeiska unionens råd har anmält att den har avslutat de förfaranden som, enligt dess konstitutionella bestämmelser, krävs för att kunna anta protokollet. Det kommer därför med stor sannolikhet att ta förhållandevis lång tid innan protokollet kan träda i kraft.

Med hänsyn till skälen bakom de lagändringar som föreslås samt med hänsyn till att lagändringarna inte är av den karaktären att de förutsätter, eller annars bygger på, ömsesidighet finns emellertid ingen anledning att vänta med att låta lagändringarna träda i kraft till dess samtliga medlemsstater har ratificerat protokollet.

De föreslagna lagändringarna bör följaktligen träda i kraft snarast möjligt. Det föreslås att lagändringarna träder i kraft den 1 januari 2002. Några särskilda övergångsbestämmelser är inte nödvändiga.

7 Ekonomiska konsekvenser

Sveriges tillträde till det andra tilläggsprotokollet till bedrägerikonventionen och de föreslagna lagändringarna bedöms inte medföra några ökade kostnader för staten. Kriminaliseringen av försök, förberedelse och stämpling till grovt häleri och grovt penninghäleri kan visserligen föranleda en marginell ökning av arbetsbördan för rättsväsendet. Denna bör emellertid kunna hanteras inom ramen för myndigheternas befintliga resurser. I viss utsträckning kan de föreslagna lagändringarna försvåra ekonomisk brottslighet som riktar sig såväl mot den svenska staten som mot EU, vilket i sin tur kan leda till minskade förluster till följd av sådan brottslighet.

8 Författningskommentarer

Lag om ändring i brottsbalken

2 kap.

5 a §

Paragrafen behandlar utländsk brottmålsdoms rättsverkningar i Sverige. Fjärde stycket har kompletteras med en ytterligare punkt i vilken det hänvisas till protokollet. Ändringen, som har behandlats i avsnitt 5.2.8, innebär att en tilltalad, under de förutsättningar som anges i paragrafen i övrigt, inte kan lagföras i Sverige för en sådan gärning som omfattas av protokollet och som har prövats genom lagakraftägande dom i en stat som är medlem i den Europeiska unionen och har tillträtt protokollet. De undantag från denna rättsverkan som gäller enligt andra stycket skall gälla också i förhållande till protokollet.

Vidare anpassas femte stycket, angående absolut hinderverkan av utländsk brottmålsdom, så att det omfattar också sådana gärningar som omfattas av det andra tilläggsprotokollet.

9 kap.

11 §

Ändringen innebär att försök, förberedelse och stämpling till grovt häleri och grovt penninghäleri kriminaliseras. Ändringen är en följd av de krav

som uppställs i andra tilläggsprotokollet. Skälen till ändringen behandlas närmare i avsnitt 5.2.1 (under rubriken Gärningsformer som skall kriminaliseras enligt protokollet).

Vad gäller stämpling innebär ändringen bl.a. att redan ett åtagande eller ett erbjudande om att begå grovt häleri eller grovt penninghäleri blir straffbelagt. Detsamma gäller överenskommelse om att begå grovt häleri eller grovt penninghäleri. Att åta sig eller erbjuda sig att skaffa fram s.k. vinstbongar till någon som vill dölja att han eller hon berikat sig genom brott bör således utgöra stämpling till penninghäleri. På samma sätt bör det bedömas som stämpling om någon erbjuder sig att ställa sitt bankkonto och sina identitetshandlingar till förfogande för den som genom olika typer av transaktioner vill omvandla egendom som härrör från brottsligt förvärv.

Förberedelseansvar torde i förhållande till grovt häleri och grovt penninghäleri i första hand komma att träffa den som tar emot eller lämnar förlag eller vederlag för brottet. Även om det, med nuvarande utformning av förberedelsebrottet, torde bli sällsynt att befattning med hjälpmedel aktualiseras som grund för straffansvar, kan det emellertid inte uteslutas att förberedelse i form av befattning med hjälpmedel kan förekomma.

För att försök till brott skall föreligga fordras att gärningsmannen påbörjat utförandet av brottet. Härefter ligger framför allt en erinran om att försöksansvar fordrar att den s.k. försökspunkten uppnåtts. Generellt kan sägas att försöksansvar förutsätter att gärningsmannen har övergått från planeringsstadiet till verkställighetsstadiet.

Försökspunkten torde t.ex. vara nådd när gärningsmannen ger anvisningar till sin bank att utföra en transaktion som innefattar penninghäleri. Likaså bör försökspunkten anses vara uppnådd när någon som avser att föra pengar ur landet på ett sätt som omfattas av 9 kap. 6 a § brottsbalken ertappas på en flygplats eller en färjeterminal.

Enbart det förhållandet att förberedande åtgärder vidtas medför inte att försöket är påbörjat, såvitt inte gärningsmannen någorlunda omedelbart avser att fullfölja försöket. Ett försök till penninghäleri torde t.ex. inte kunna anses föreligga enbart på den grunden att gärningsmannen öppnar ett konto, vilket han avser att i framtiden använda för att göra transaktioner som syftar till att dölja att någon berikat sig genom brott. I den mån handlingen föregåtts av ett erbjudande, åtagande eller en överenskommelse om att begå grovt penninghäleri kan emellertid förfarandet vara att bedöma som stämpling.

Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 5 a § och 9 kap. 11 § brottsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.5 a §³

Har fråga om ansvar för gärning prövats genom lagakraftägande dom, meddelad i främmande stat där gärningen förövats eller i främmande stat som har tillträtt någon av de överenskommelser som anges i fjärde stycket, får den tilltalade inte här i riket lagföras för samma gärning,

1. om han har frikänts från ansvar,
2. om han har förklarats skyldig till brottet utan att påföljd har ådömts,
3. om ådömd påföljd har verkställts i sin helhet eller verkställigheten pågår, eller
4. om ådömd påföljd har bortfallit enligt lagen i den främmande staten.

Första stycket gäller inte i fråga om brott som avses i 1 § eller 3 § 4, 6 eller 7 såvida inte lagföringen i den främmande staten har skett på begäran av svensk myndighet eller sedan personen utlämnats från Sverige för lagföring.

Om en fråga om ansvar för en gärning har prövats genom en dom meddelad i en främmande stat och om det inte finns hinder mot lagföring på grund av vad som förut sagts i denna paragraf, får åtal för gärningen väckas här i riket endast efter förordnande av regeringen eller den som regeringen bemyndigat.

De överenskommelser som avses i första stycket är

1. den europeiska konventionen den 28 maj 1970 om brottmålsdoms internationella rättsverkningar,
2. den europeiska konventionen den 15 maj 1972 om överförande av lagföring i brottmål,
3. konventionen den 26 juli 1995 om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, dock endast om gärningen omfattas av överenskommelsen,
4. protokollet den 27 september 1996 till konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, dock endast om gärningen omfattas av överenskommelsen,
5. konventionen den 26 maj 1997 om kamp mot korruption som tjänstemän i Europeiska gemenskaperna eller Europeiska unionens medlemsstater är delaktiga i, dock endast om gärningen omfattas av överenskommelsen,
6. konventionen den 19 juni 1990 om tillämpning av 6. andra protokollet den 19 juni 1997 till konventionen om skydd

³ Senaste lydelse 2000:563.

Schengenavtalet den 14 juni 1985, och

7. konventionen den 25 maj 1987 mellan Europeiska gemenskapernas medlemsstater om förbud mot dubbel lagföring.

Har ett brott begåtts delvis här i riket och delvis också inom den medlemsstats territorium där domen meddelats, skall första stycket tillämpas om gärningen omfattas av de överenskommelser som anges i fjärde stycket 3–5 eller om domen meddelats av stat som tillträtt en överenskommelse som anges i fjärde stycket 6 eller 7.

av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, dock endast om gärningen omfattas av överenskommelsen,

7. konventionen den 19 juni 1990 om tillämpning av Schengenavtalet den 14 juni 1985, och

8. konventionen den 25 maj 1987 mellan Europeiska gemenskapernas medlemsstater om förbud mot dubbel lagföring.

Har ett brott begåtts delvis här i riket och delvis också inom den medlemsstats territorium där domen meddelats, skall första stycket tillämpas om gärningen omfattas av de överenskommelser som anges i fjärde stycket 3–6 eller om domen meddelats av stat som tillträtt en överenskommelse som anges i fjärde stycket 7 eller 8.

9 kap.

11 §⁴

För försök eller förberedelse till bedrägeri, grovt bedrägeri, utpressning eller ocker dömes till ansvar enligt vad i 23 kap. stadgas; dock skall vad i 23 kap. 3 § sägs icke gälla i fråga om försök till utpressning.

Såsom för förberedelse till bedrägeri eller grovt bedrägeri dömes den som för att *bedraga* försäkringsgivare eller *eljest* med bedrägligt uppsåt skadar sig eller annan till person eller egendom. Detsamma skall gälla, om någon med uppsåt som nyss sagts söker åstadkomma sådan skada. Har han innan skadan inträtt frivilligt avstått från att fullfölja gärningen, skall han vara fri från ansvar.

För försök eller förberedelse till bedrägeri, grovt bedrägeri, utpressning, ocker, *grovt häleri* eller *grovt penninghäleri*, och för *stämpling till grovt häleri* eller *grovt penninghäleri* döms till ansvar enligt *bestämmelserna* i 23 kap.; dock skall vad i 23 kap. 3 § sägs inte gälla i fråga om försök till utpressning.

Såsom för förberedelse till bedrägeri eller grovt bedrägeri döms den som för att *bedra* försäkringsgivare eller *annars* med bedrägligt uppsåt skadar sig eller annan till person eller egendom. Detsamma skall gälla, om någon med uppsåt som nyss sagts söker åstadkomma sådan skada. Har han innan skadan inträtt frivilligt avstått från att fullfölja gärningen, skall han vara fri från ansvar.

⁴ Senaste lydelse 1962:700.

Förteckning över remissinstanser

Prop. 2000/01:133
Bilaga 2

Remissyttrande har avgivits av Riksdagens Ombudsmän, Hovrätten för Västra Sverige, Stockholms tingsrätt, Malmö tingsrätt, Domstolsverket, Riksåklagaren, Rikspolisstyrelsen, Ekobrottsmyndigheten, Brottsförebyggande rådet, Juridiska fakultetsnämnden vid Lunds universitet, Sveriges domareförbund, Sveriges advokatsamfund, Kriminalvårdsstyrelsen, Finansinspektionen, Justitiekanslern, Institutet mot mutor, Svenska bankföreningen, Finansbolagens förening, Försäkringsförbundet och Svenska fondhandlareföreningen.

Andra tilläggsprotokollet

RÅDETS AKT

av den 19 juni 1997

**om utarbetande av andra protokollet till konventionen om skydd av
Europeiska gemenskapernas finansiella intressen**

97/C 221/02

EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DENNA AKT

med beaktande av Fördraget om Europeiska unionen, särskilt artikel K
3.2 c i detta, och

med beaktande av följande:

Vid förverkligandet av unionens mål betraktar medlemsstaterna kampen mot brottslighet, som skadar Europeiska gemenskapernas finansiella intressen som en fråga av gemensamt intresse, som ingår i det samarbete som inrättas med stöd av avdelning VI i fördraget.

Rådet utarbetade genom sin akt den 26 juli 1995¹, som en första åtgärd, konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, vilken särskilt avser kampen mot bedrägerier som skadar dessa intressen.

Genom sin akt av den 27 september 1996² utarbetade rådet, som en andra etapp, ett protokoll till konventionen som särskilt har till syfte att bekämpa sådan korruption i vilken nationella tjänstemän och gemenskapstjänstemän är inblandade och som skadar eller kan skada Europeiska gemenskapernas finansiella intressen.

Konventionen behöver kompletteras med ett andra protokoll, som särskilt avser juridiska personers ansvar, förverkande, penningtvätt och samarbetet mellan medlemsstaterna och kommissionen för att skydda Europeiska gemenskapernas finansiella intressen och för att skydda personuppgifter i samband härmed.

RÅDET

FASTSTÄLLER att det andra protokollet, vars text återfinns i bilagan och som denna dag har undertecknats av företrädarna för regeringarna i unionens medlemsstater, härmed har utarbetats,

¹ EGT nr C 316, 27.11.1995, s. 48.

² EGT nr C 313, 23.10.1996, s. 1.

REKOMMENDERAR att medlemsstaterna antar protokollet i enlighet med deras respektive konstitutionella bestämmelser.

Prop. 2000/01:133
Bilaga 3

Utfärdad i Luxemburg den 19 juni 1997.

På rådets vägnar
M. DE BOER
Ordförande

ANDRA PROTOKOLLET,

**som utarbetats på grundval av artikel K 3 i Fördraget om
Europeiska unionen, till konventionen om skydd av Europeiska
gemenskapernas finansiella intressen**

DE HÖGA FÖRDRAGSSLUTANDE PARTERNA till detta protokoll,
medlemsstater i Europeiska unionen,

SOM HÄNVISAR TILL Europeiska unionens råds akt av den

SOM ÖNSKAR uppnå att deras strafflagstiftning på ett effektivt sätt
bidrar till att skydda Europeiska gemenskapernas finansiella intressen,

SOM INSER vikten av konventionen om skydd av Europeiska
gemenskapernas finansiella intressen av den 26 juli 1995 för att bekämpa
bedrägerier som skadar gemenskapens inkomster och utgifter,

SOM INSER vikten av protokollet av den 27 september 1996 till nämnda
konvention i kampen mot korruption som skadar eller kan skada
Europeiska gemenskapernas finansiella intressen,

SOM ÄR MEDVETNA OM att Europeiska gemenskapernas finansiella
intressen kan skadas eller hotas av gärningar som begås på juridiska
personers vägnar och gärningar som innebär penningtvätt,

SOM ÄR ÖVERTYGADE om att det är nödvändigt att vid behov
anpassa den nationella lagstiftningen i den mån den inte ger möjlighet att
ställa juridiska personer till ansvar vid fall av bedrägeri eller aktiv
korruption och penningtvätt som begås till fördel för dem och som skadar
eller kan skada Europeiska gemenskapernas finansiella intressen,

SOM ÄR ÖVERTYGADE om att nationell lagstiftning kan behöva
anpassas för att straffbelägga penningtvätt av vinning av bedrägeri eller
korruption som skadar eller kan skada Europeiska gemenskapernas
finansiella intressen och göra det möjligt att förverka vinning av sådant
bedrägeri och sådan korruption,

SOM ÄR ÖVERTYGADE om att det är nödvändigt att vid behov
anpassa den nationella lagstiftningen för att förhindra att någon vägras
inbördes rättshjälp endast därför att de förseelser som omfattas av detta
protokoll gäller eller anses vara skatte- eller tullförseelser,

SOM NOTERAR att samarbetet mellan medlemsstaterna redan omfattas
av konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella
intressen av den 26 juli 1995, men att det föreligger behov av att se till
att medlemsstaterna och kommissionen, utan att det påverkar
förpliktelseerna enligt gemenskapslagstiftningen, samarbetar för att
säkerställa effektiva åtgärder mot bedrägeri, aktiv och passiv korruption

och därmed sammanhängande penningtvätt som skadar eller kan skada Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, inklusive utbyte av information mellan medlemsstaterna och kommissionen,

Prop. 2000/01:133
Bilaga 3

SOM BEAKTAR att det för att uppmuntra och underlätta utbytet av information är nödvändigt att säkerställa ett lämpligt dataskydd,

SOM BEAKTAR att utbyte av information inte bör hindra pågående undersökningar och att det därför är nödvändigt att se till att förundersökningssekretessen skyddas,

SOM BEAKTAR att lämpliga bestämmelser måste fastställas om behörighet för Europeiska gemenskapernas domstol,

SOM SLUTLIGEN BEAKTAR att relevanta bestämmelser i konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen av den 26 juli 1995 bör göras tillämpliga på vissa gärningar som omfattas av detta protokoll,

HAR ENATS OM FÖLJANDE BESTÄMMELSER.

Artikel 1

Definitioner

I detta protokoll avses med

- a) *konventionen*: den konvention som utarbetats på grundval av artikel K 3 i Fördraget om Europeiska unionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen av den 26 juli 1995¹,
- b) *bedrägeri*: sådana gärningar som avses i artikel 1 i konventionen,
- c) – *passiv korrruption*: sådana gärningar som avses i artikel 2 i protokollet av den 27 september 1996 som utarbetats på grundval av artikel K 3 i Fördraget om Europeiska unionen till konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen²,
– *aktiv korrruption*: sådana gärningar som avses i artikel 3 i samma protokoll,
- d) *juridisk person*: varje enhet som har denna ställning enligt tillämplig nationell lagstiftning, med undantag av stater eller andra offentliga organ vid utövandet av de befogenheter som de har i egenskap av statsmakter samt internationella offentliga organisationer,

¹ EGT nr C 316, 27.11.1995, s.49.

² EGT nr C 313, 23.10.1996, s. 2.

- e) *penningtvätt*: en gärning enligt definitionen i den tredje strecksatsen i artikel 1 i rådets direktiv 91/308/EEG av den 10 juni 1991 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för tvättning av pengar³ som rör vinning av bedrägeri, åtminstone i allvarliga fall, samt vinning av aktiv och passiv korruption.

Artikel 2

Penningtvätt

Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att penningtvätt skall vara en straffbar gärning.

Artikel 3

Juridiska personers ansvar

1. Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att juridiska personer kan ställas till ansvar för bedrägeri, aktiv korruption och penningtvätt som till deras förmån begås av varje person som agerar antingen enskilt eller som en del av den juridiska personens organisation och har en ledande ställning inom den juridiska personens organisation grundad på

- befogenhet att företräda den juridiska personen, eller
- befogenhet att fatta beslut på den juridiska personens vägnar, eller
- befogenhet att utöva kontroll inom den juridiska personen,

samt för medhjälp eller anstiftan till sådant bedrägeri, aktiv korruption eller penningtvätt eller försök till sådant bedrägeri.

2. Utom i de fall som redan avses i punkt 1 skall varje medlemsstat vidta de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att en juridisk person kan ställas till ansvar när brister i övervakning eller kontroll som skall utföras av en sådan person som avses i punkt 1 har gjort det möjligt för en person, som är underställd den juridiska personen, att begå bedrägeri eller aktiv korruption eller penningtvätt till förmån för den juridiska personen.

3. Den juridiska personens ansvar enligt punkterna 1 och 2 utesluter inte lagföring av fysiska personer som är gärningsmän, anstiftare eller medhjälpare till bedrägeri, aktiv korruption eller penningtvätt.

³ EGT nr L 166, 28.6.1991, s. 77.

Påföljder för juridiska personer

1. Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att en juridisk person som har fällts till ansvar i enlighet med artikel 3.1 kan bli föremål för effektiva, väl avvägda och avskräckande påföljder, som skall innefatta bötesstraff eller administrativa avgifter och som kan innefatta andra påföljder, såsom

a) frångående av rätt till offentliga förmåner eller stöd,

b) tillfälligt eller permanent näringsförbud,

c) rättslig övervakning,

d) rättsligt beslut om upplösning av verksamheten.

2. Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att en juridisk person som har fällts till ansvar i enlighet med artikel 3.2 kan bli föremål för effektiva, väl avvägda och avskräckande påföljder eller åtgärder.

Artikel 5

Förverkande

Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att kunna beslagta och, utan att det påverkar rättigheterna för tredje man i god tro, förklara förverkat eller avlägsna hjälpmedel för och vinningen av bedrägeri, aktiv och passiv korruption och penningtvätt, eller av egendom till samma värde som sådan vinning. Alla hjälpmedel, all vinning eller annan egendom som beslagtogs eller förverkats skall av medlemsstaten hanteras enligt dess nationella lagstiftning.

Artikel 6

Skatte- och tullförseelser

En medlemsstat får inte vägra att ge inbördes rättshjälp vid bedrägeri, aktiv och passiv korruption och penningtvätt enbart av det skälet att det gäller eller anses vara en skatte- eller tullförseelse.

Artikel 7

Samarbete med Europeiska gemenskapernas kommission

1. Medlemsstaterna och kommissionen skall samarbeta med varandra i kampen mot bedrägeri, aktiv och passiv korruption och penningtvätt.

Kommissionen skall i detta syfte lämna sådan teknisk och operativ hjälp som de behöriga nationella myndigheterna kan behöva för att underlätta samordningen av sina undersökningar.

Prop. 2000/01:133
Bilaga 3

2. De behöriga myndigheterna i medlemsstaterna får utbyta information med kommissionen i syfte att underlätta fastställande av fakta och att säkerställa effektiva rättsliga åtgärder mot bedrägeri, aktiv och passiv korruption och penningtvätt. Kommissionen och de behöriga nationella myndigheterna skall i varje enskilt fall beakta kraven på förundersökningssekretess och dataskydd. I detta syfte får en medlemsstat, när den lämnar information till kommissionen, fastställa särskilda villkor för hur uppgifterna skall användas av kommissionen eller av en annan medlemsstat som uppgifterna kan lämnas till.

Artikel 8

Kommissionens ansvar för dataskydd

Kommissionen skall, i samband med utbyte av information enligt artikel 7.2, säkerställa att den vid behandling av personuppgifter iakttar en skyddsnivå som motsvarar den skyddsnivå som fastställs i Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter¹.

Artikel 9

Offentliggörande av regler för dataskydd

De regler som har antagits om skyldigheterna enligt artikel 8 skall offentliggöras i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning*.

Artikel 10

Överföring av uppgifter till andra medlemsstater och tredje länder

1. Om inte annat följer av sådana villkor som det hänvisas till i artikel 7.2, får kommissionen överlämna personuppgifter som den har erhållit från en medlemsstat under fullgörandet av sina uppgifter enligt artikel 7 till varje annan medlemsstat. Kommissionen skall underrätta den medlemsstat som har tillhandahållit informationen om sin avsikt att göra en sådan överföring.

2. Kommissionen får, under samma betingelser, till varje tredje land överlämna personuppgifter som den under fullgörandet av sina uppgifter enligt artikel 7 har erhållit från en medlemsstat, under förutsättning att denna medlemsstat har gett sitt tillstånd till ett sådant överlämnande.

¹ EGT nr L 281, 23.11.1995, s. 31.

Tillsynsmyndighet

Varje myndighet som utses eller inrättas i syfte att utföra uppdraget att självständigt övervaka skyddet av personuppgifter som kommissionen innehar i enlighet med de arbetsuppgifter den har enligt Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, skall vara behörig att utöva detta uppdrag också när det gäller personuppgifter som kommissionen innehar i kraft av detta protokoll.

Artikel 12

Samband med konventionen

1. Bestämmelserna i artiklarna 3, 5 och 6 i konventionen skall tillämpas även på sådana gärningar som avses i artikel 2 i detta protokoll.

2. Följande bestämmelser i konventionen skall tillämpas även på detta protokoll:

– Artikel 4, varvid förklaringar enligt artikel 4.2 i konventionen skall gälla även för detta protokoll om inget annat har uppgivits vid den anmälan som avses i artikel 16.2 i detta protokoll.

– Artikel 7, varvid principen *ne bis in idem* skall gälla även för juridiska personer och - om inget annat har uppgivits vid den anmälan som avses i artikel 16.2 i detta protokoll - förklaringar enligt artikel 7.2 i konventionen skall gälla även för detta protokoll.

– Artikel 9.

– Artikel 10.

Artikel 13

Domstolen

1. Alla tvister mellan medlemsstater om tolkningen eller tillämpningen av detta protokoll skall först behandlas i rådet, enligt det förfarande som föreskrivs i avdelning VI i Fördraget om Europeiska unionen, i avsikt att nå en lösning.

Om ingen lösning har uppnåtts inom sex månader kan någon av parterna i tvisten överlämna frågan till domstolen.

2. Alla tvister mellan en eller flera medlemsstater och kommissionen om tillämpningen av artikel 2 jämförd med artikel 1 e och artiklarna 7, 8, 10 och 12.2 fjärde strecksatsen i detta protokoll, som inte har kunnat lösas genom förhandling, kan hänskjutas till domstolen efter utgången av en

sexmånadersperiod, räknat från den dag då en av parterna underrättat den andra parten om att det förelåg en tvist.

Prop. 2000/01:133
Bilaga 3

3. Protokollet av den 29 november 1996, som utarbetats på grundval av artikel K 3 i Fördraget om Europeiska unionen om förhandsavgörande av Europeiska gemenskapernas domstol angående tolkningen av konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen¹ skall tillämpas på det här protokollet, varvid gäller att en förklaring som gjorts av en medlemsstat enligt artikel 2 i det protokollet också skall gälla beträffande det här protokollet, om inte medlemsstaten i fråga avger förklaring om annat vid den anmälan som avses i artikel 16.2 i det här protokollet.

Artikel 14

Utomobligatoriskt ansvar

För tillämpningen av detta protokoll regleras gemenskapens utomobligatoriska ansvar av artikel 215 andra stycket i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen. Artikel 178 i samma fördrag är tillämplig.

Artikel 15

Rättslig kontroll

1. Domstolen skall ha behörighet i fall där en fysisk eller juridisk person väcker talan mot ett beslut som kommissionen meddelat den personen eller som berör personen direkt och enskilt, samt talan avser överträdelse av artikel 8, någon annan regel som antagits i enlighet med den artikeln eller maktmissbruk.

2. Artiklarna 168a.1, 168a.2, 173 femte stycket, 174 första stycket, 176 första och andra stycket, 185 och 186 i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen samt stadgan för Europeiska gemenskapens domstol skall gälla i tillämpliga delar.

Artikel 16

Ikraftträdande

1. Detta protokoll skall antas av medlemsstaterna i enlighet med deras respektive konstitutionella bestämmelser.

2. Medlemsstaterna skall till generalsekretären för Europeiska unionens råd anmäla att de har avslutat de förfaranden som krävs enligt deras respektive konstitutionella bestämmelser för att detta protokoll skall kunna antas.

¹ EGT nr C 151, 20.5.1997, s. 1.

3. Detta protokoll träder i kraft nittio dagar efter det att den anmälan som avses i punkt 2 gjorts av den stat som, såsom medlem i Europeiska unionen dagen för rådets antagande av den akt som utarbetar protokollet, är den sista som fullgör denna formalitet. Om konventionen inte har trätt i kraft vid den tidpunkten träder protokollet i kraft samtidigt med konventionen.

4. Tillämpningen av artikel 7.2 skall emellertid skjutas upp om, och så länge som, vederbörande institution inom Europeiska gemenskaperna inte har fullgjort sina skyldigheter enligt artikel 9 att offentliggöra reglerna för dataskydd eller villkoren i artikel 11 gällande tillsynsmyndighet inte uppfyllts.

Artikel 17

Anslutning av nya medlemsstater

1. Detta protokoll står öppet för anslutning av varje stat som blir medlem i Europeiska unionen.
2. Texten till detta protokoll, avfattad på den anslutande statens språk och utarbetad av Europeiska unionens råd, skall vara giltig.
3. Anslutningsinstrumenten skall deponeras hos depositarien.
4. För varje stat som ansluter sig till protokollet träder detta i kraft nittio dagar efter det att den staten har deponerat sitt anslutningsinstrument eller, om det ännu inte trätt i kraft när perioden om nittio dagar löpt ut, samma dag som detta protokoll träder i kraft.

Artikel 18

Reservationer

1. En medlemsstat kan förklara att penningtvätt av vinning av aktiv och passiv korruption endast skall vara straffbelagt vid allvarliga fall av aktiv och passiv korruption. Varje medlemsstat som gör en sådan begränsning skall underrätta depositarien härom och ge uppgifter om begränsningens räckvidd i samband med anmälan enligt artikel 16.2. En sådan begränsning skall gälla för en period av fem år räknat från anmälan. Begränsningen kan förnyas för ytterligare en period på fem år.
2. Republiken Österrike får, när den gör anmälan enligt artikel 16.2, förklara att den inte är bunden av artiklarna 3 och 4. En sådan förklaring skall upphöra att gälla fem år räknat från den dag då akten om att utarbeta detta protokoll antas.
3. Inga andra reservationer skall vara tillåtna med undantag av dem som avses i artikel 12.2 första och andra strecksatserna.

Depositarie

1. Generalsekreteraren för Europeiska unionens råd skall vara depositarie för detta protokoll.
2. Depositarien skall i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning* offentliggöra antaganden och anslutningar, förklaringar och reservationer liksom alla övriga underrättelser som rör detta protokoll.

RÅDETS AKT

av den 26 juli 1995

**om utarbetandet av konventionen om skydd av Europeiska
gemenskapernas finansiella intressen**

(95/C 316/03)

EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DENNA AKT

med beaktande av Fördraget om Europeiska unionen, särskilt artikel K.3.2c i detta, och

med beaktande av följande:

För att förverkliga unionens mål betraktar medlemsstaterna kampen mot bedrägeri som riktar sig mot Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, som en fråga av gemensamt intresse som ingår i det samarbete som inrättats med stöd av avdelning VI i fördraget.

För att med full kraft bekämpa sådant bedrägeri är det nödvändigt att träffa en första överenskommelse som snarast skall kompletteras med en annan juridisk akt i syfte att förstärka det straffrättsliga skyddet för Europeiska gemenskapernas finansiella intressen.

RÅDET

BESLUTAR att upprätta den konvention vars text återfinns i bilagan och som denna dag har undertecknats av företrädare för regeringarna i unionens medlemsstater,

REKOMMENDERAR att konventionen antas av medlemsstaterna i enlighet med deras konstitutionella bestämmelser.

Utfärdad i Bryssel den 26 juli 1995.

På rådets vägnar
J. A. BELLOCH JULBE
Ordförande

KONVENTION

som utarbetats på grundval av artikel K.3 i fördraget om Europeiska unionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen

DE HÖGA FÖRDRAGSSLUTANDE PARTERNA till denna konvention, Europeiska unionens medlemsstater,

SOM HÄNVISAR till Europeiska unionens råds akt av den 29 juli 1995,

SOM ÖNSKAR säkerställa att deras straffrättsliga bestämmelser på effektivt sätt bidrar till att skydda Europeiska gemenskapernas finansiella intressen,

SOM UPPMÄRKSAMMAR att bedrägerier som riktar sig mot gemenskapernas inkomster och utgifter i många fall inte är begränsade till ett enda land och att de ofta genomförs i form av organiserad brottslighet,

SOM ÄR ÖVERTYGADE om att skyddet för Europeiska gemenskapernas finansiella intressen skall vara sådant att alla bedrägliga förfaranden som riktar sig mot dessa intressen blir föremål för straffrättslig lagföring och att det krävs att en gemensam definition införs i detta syfte,

SOM ÄR ÖVERTYGADE om behovet av att belägga sådana förfaranden med effektiva, proportionella och avskräckande straffrättsliga påföljder, utan att detta påverkar möjligheten att använda andra påföljder när så är lämpligt liksom om behovet av att, åtminstone när det är fråga om allvarliga fall, införa frihetsberövande påföljder som kan medföra utlämning,

SOM INSER att företag spelar en viktig roll på de områden som finansieras genom Europeiska gemenskapernas budget och att, under vissa omständigheter, personer med befogenhet att fatta beslut i företagen inte skall kunna undgå straffrättsligt ansvar,

SOM ÄR FAST BESLUTNA att tillsammans bekämpa bedrägeri som riktar sig mot Europeiska gemenskapernas finansiella intressen genom att åta sig förpliktelser som rör jurisdiktion, utlämning och ömsesidigt samarbete,

Artikel 1

Allmänna bestämmelser

1. I denna konvention förstås med bedrägeri som riktar sig mot Europeiska gemenskapernas finansiella intressen

a) i fråga om utgifter, varje uppsåtlig handling eller uppsåtlig underlåtenhet som är att hänföra till

– användning eller presentation av falska, felaktiga eller ofullständiga uppgifter eller dokument, om detta leder till att medel från Europeiska gemenskapernas allmänna budget eller från de budgetar som förvaltas av Europeiska gemenskaperna eller för deras räkning otillbörligen uppbärs eller innehålls,

– undanhållande av information som skall lämnas i enlighet med särskilda föreskrifter, om gärningen har samma effekt,

– användning av sådana medel för andra syften än dem som medlen ursprungligen har beviljats för,

b) i fråga om inkomster, varje uppsåtlig handling eller uppsåtlig underlåtenhet som är att hänföra till

– användning eller presentation av falska, felaktiga eller ofullständiga uppgifter eller dokument, om detta leder till att medel från Europeiska gemenskapernas allmänna budget eller från de budgetar som förvaltas av Europeiska gemenskaperna eller för deras räkning minskas på ett olagligt sätt,

– undanhållande av information som skall lämnas i enlighet med särskilda föreskrifter, om gärningen har samma effekt,

– missbruk av en förmån som lagligen erhållits, om gärningen har samma effekt.

2. Om inte annat följer av artikel 2.2 skall varje medlemsstat vidta nödvändiga och lämpliga åtgärder för att överföra bestämmelserna i punkt 1 till den nationella straffrätten så att de förfaranden som avses där beläggs med straff.

3. Om inte annat följer av artikel 2.2 skall varje medlemsstat också vidta nödvändiga åtgärder för att uppsåtligt upprättande eller uppsåtligt tillhandahållande av falska, felaktiga eller ofullständiga uppgifter eller dokument som har den effekt som anges i punkt 1, beläggs med straff om gärningarna inte redan är straffbelagda, antingen som gärningsmannaskap eller som medhjälp, anstiftan eller försök till bedrägeri enligt definitionen i punkt 1.

4. Bedömningen av om en handling eller underlåtenhet enligt punkterna 1 och 3 varit uppsåtlig får göras mot bakgrund av yttre faktiska omständigheter.

Artikel 2

Straffrättsliga påföljder

1. Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att sådana förfaranden som avses i artikel 1, liksom medhjälp, anstiftan eller försök till de gärningar som avses i artikel 1.1, beläggs med effektiva, proportionella och avskräckande straffrättsliga påföljder, däribland, åtminstone i allvarliga fall, frihetsberövande påföljder som kan medföra utlämning, varvid det står klart att med allvarliga fel menas de bedrägerier som rör minst det minimibelopp som varje medlemsstat fastställt. Detta minimibelopp får inte överstiga 50 000 ecu.

2. När det är fråga om mindre allvarliga bedrägerier som avser värden understigande 4 000 ecu och när det inte föreligger några försvårade omständigheter enligt statens lagstiftning kan en medlemsstat dock föreskriva andra påföljder än de som anges i punkt 1.

3. Europeiska unionens råd kan enhälligt ändra den värdegräns som anges i punkt 2.

Artikel 3

Straffrättsligt ansvar för företagsledare

Varje medlemsstat skall vidta nödvändiga åtgärder för att företagsledare eller andra personer med befogenhet att fatta beslut eller utöva kontroll inom företaget skall kunna hållas straffrättsligt ansvariga enligt de principer som anges i den nationella rätten, i fråga om bedrägerier som riktar sig mot Europeiska gemenskapernas finansiella intressen och som avses i artikel 1, om gärningen har begåtts för företagets räkning av en person som är underställd dem.

Artikel 4

Jurisdiktion

1. Varje medlemsstat skall vidta nödvändiga åtgärder för att kunna utöva jurisdiktion över de gärningar som staten har belagt med straff i enlighet med artiklarna 1 och 2.1, när

- bedrägeri, delaktighet i eller försök till bedrägeri mot Europeiska gemenskapernas finansiella intressen helt eller delvis begås inom dess territorium liksom bedrägeri där vinningen uppkommer inom det territoriet,

- en person inom dess territorium medvetet medverkar till eller anstiftar sådant bedrägeri inom en annan medlemsstats territorium,
- gärningsmannen är medborgare i den berörda medlemsstaten varvid dock den statens lagstiftning får ställa som villkor att gärningen är belagd med straff i den stat där den begicks.

2. Varje medlemsstat får, i samband med anmälan enligt artikel 11.2, förklara att den inte avser att tillämpa tredje strecksatsen i punkt 1 i denna artikel.

Artikel 5

Utlämning och åtal

1. Varje medlemsstat som enligt sin nationella lagstiftning inte utlämnar sina egna medborgare skall vidta nödvändiga åtgärder för att kunna utöva jurisdiktion i fråga om gärningar som staten har belagt med straff i enlighet med artiklarna 1 och 2.1 och som begåtts av dess egna medborgare utanför dess territorium.

2. När en medborgare i en medlemsstat anklagas för att i en annan medlemsstat ha begått en straffbar gärning som beskrivs i artiklarna 1 och 2.1, och medlemsstaten inte utlämnar denna person till den andra medlemsstaten enbart på grund av dennes medborgarskap, skall den överlämna ärendet till sina behöriga myndigheter för åtal, om det finns anledning till detta. För att göra lagföring möjlig skall akter, upplysningar och föremål som rör gärningen överlämnas i enlighet med bestämmelserna i artikel 6 i den europeiska konventionen om utlämning. Den ansökande medlemsstaten skall underrättas om vilka rättsliga åtgärder som har vidtagits och resultatet av dessa.

3. I fråga om bedrägeri som har riktat sig mot Europeiska gemenskapernas finansiella intressen får en medlemsstat inte vägra utlämning enbart på den grunden att det rör sig om skattebrott eller brott mot tullbestämmelser.

4. Vad som avses med "medlemsstats egna medborgare" skall i denna artikel tolkas i enlighet med varje förklaring som den staten har lämnat enligt artikel 6.1 b och c i den europeiska konventionen om utlämning.

Artikel 6

Samarbete

1. Om ett bedrägeri enligt definitionen i artikel 1 är belagt med straff och rör minst två medlemsstater, skall dessa stater samarbeta effektivt vid förundersökning, lagföring och straffverkställighet, t.ex. genom inbördes rättshjälp, utlämning, överförande av lagföring eller verkställighet av domar som har meddelats i en annan medlemsstat.

2. När fler än en medlemsstat har jurisdiktion och har möjlighet att väcka åtal för samma gärning, skall de berörda medlemsstaterna samarbeta för att avgöra vem av dem som skall lagföra gärningsmannen eller gärningsmännen så att lagföringen, där det är möjligt, kan ske i en och samma medlemsstat.

Artikel 7

Ne bis in idem

1. Medlemsstaterna skall i sin nationella straffrättsliga lagstiftning tillämpa principen att en person som slutligt dömts i en medlemsstat inte får lagföras för samma gärning i en annan medlemsstat ("ne bis in idem"), om påföljden – vid fällande dom – har verkställts, håller på att verkställas eller inte längre kan verkställas enligt det dömande landets lag.

2. Varje medlemsstat får, i samband med anmälan enligt artikel 11.2, förklara att den inte skall vara bunden av punkt 1 i denna artikel i ett eller flera av följande fall:

- a) om den gärning som har legat till grund för den dom som har meddelats i en annan stat begåtts inom medlemsstatens territorium, helt eller delvis; i det senare fallet skall detta undantag inte gälla om gärningen delvis har begåtts inom den medlemsstats territorium där domen har meddelats,
- b) om den gärning som har legat till grund för den dom som har meddelats i en annan stat har riktats mot den medlemsstatens säkerhet eller andra för den staten lika viktiga intressen,
- c) om den gärning som har legat till grund för den dom som har meddelats i en annan stat har begåtts av en offentlig tjänsteman i medlemsstaten i fråga i strid med dennes tjänsteåligganden.

3. De undantag som gjorts till föremål för en förklaring enligt punkt 2 skall inte vara tillämpliga, om den berörda medlemsstaten på grund av samma gärning har begärt att en annan medlemsstat skall lagföra personen i fråga eller har beviljat utlämning av denne.

4. Tillämpliga bilaterala eller multilaterala överenskommelser som har ingåtts mellan medlemsstater och därtill hörande förklaringar påverkas inte av denna artikel.

Artikel 8

Domstolen

1. Alla tvister mellan medlemsstater om tolkningen eller tillämpningen av denna konvention skall först behandlas i rådet, enligt det förfarande

som föreskrivs i avdelning VI i Fördraget om Europeiska unionen, i avsikt att uppnå en lösning.

Prop. 2000/01:133
Bilaga 4

Om ingen lösning har uppnåtts inom sex månader kan en av parterna i tvisten överlämna frågan till Europeiska gemenskapernas domstol.

2. Alla tvister mellan en eller flera medlemsstater och Europeiska gemenskapernas kommission om tillämpningen av artiklarna 1 och 10 denna konvention som inte kunnat lösas genom förhandling kan hänskjutas till domstolen.

Artikel 9

Nationella föreskrifter

Bestämmelserna i denna konvention hindrar inte medlemsstaterna från att besluta om nationella föreskrifter som går utöver de skyldigheter som följer av denna konvention.

Artikel 10

Överlämnande av information

1. Medlemsstaterna skall till Europeiska gemenskapernas kommission överlämna texterna till den nationella lagstiftning som genomför de skyldigheter som följer av bestämmelserna i denna konvention.

2. För tillämpningen av denna konvention skall de höga fördragsslutande parterna i Europeiska unionens råd fastställa vilka uppgifter som skall överlämnas eller utväxlas mellan medlemsstaterna, eller mellan dem och kommissionen samt hur detta skall ske.

Artikel 11

Ikraftträdande

1. Denna konvention skall antas av medlemsstaterna i enlighet med deras konstitutionella bestämmelser.

2. Medlemsstaterna skall till generalsekreteraren för Europeiska unionens råd anmäla att de har genomfört de förfaranden som deras konstitutionella bestämmelser kräver för att denna konvention skall kunna antas.

3. Denna konvention träder i kraft nittio dagar efter det att den sista medlemsstaten har gjort en sådan anmälan som avses i punkt 2.

Anslutning

1. Denna konvention står öppen för anslutning för varje stat som blir medlem i Europeiska unionen.
2. Texten till denna konvention, avfattad på den anslutande statens språk och utarbetad av Europeiska unionens råd, skall vara giltig.
3. Anslutningsinstrumenten skall deponeras hos depositarien.
4. För en stat som ansluter sig till konventionen träder denna i kraft nittio dagar efter depositionen av anslutningsinstrumentet, eller, om den ännu inte har trätt i kraft då denna period löper ut, den dag då konventionen träder i kraft.

Artikel 13

Depositarien

1. Generalsekreteraren för Europeiska unionens råd är depositarie för denna konvention.
2. Depositarien skall i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning* offentliggöra antaganden och anslutningar, förklaringar och reservationer liksom alla andra anmälningar som rör denna konvention.

RÅDETS DIREKTIV

av den 10 juni 1991

**om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används
för tvättning av pengar**

(91/308/EEG)

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS RÅD HAR ANTAGIT DETTA
DIREKTIV

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen, särskilt artikel 57.2 första och tredje meningarna och artikel 100a i detta,

med beaktande av kommissionens förslag¹,

i samarbete med Europaparlamentet²,

med beaktande av Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande³, och

med beaktande av följande:

När kreditinstitut och finansiella institut utnyttjas för tvättning av sådana tillgångar som erhållits genom brottslig verksamhet (i fortsättningen kallat tvättning av pengar), kan detta allvarligt äventyra sundheten och stabiliteten i det ifrågavarande institutet och minska allmänhetens förtroende för hela det finansiella systemet.

Om gemenskapen inte ingriper mot tvättning av pengar, kan detta leda till att medlemsstaterna för att skydda sina finansiella system vidtar åtgärder som inte är förenliga med fullbordandet av den inre marknaden. Om inte vissa åtgärder för samordning på gemenskapsnivå vidtas, kan de som tvättar pengar, för att underlätta sin brottsliga verksamhet komma att försöka dra nytta av den frihet för kapitalrörelser och den frihet att tillhandahålla finansiella tjänster som hör till det integrerade finansiella området.

Tvättning av pengar har en tydlig inverkan på uppkomsten av organiserad brottslighet i allmänhet och narkotikahandel i synnerhet. Det finns en alltmer ökande insikt om att kampen mot tvättning av pengar är ett av de mest verksamma sätten för att bekämpa denna typ av brottslighet, som utgör en särskild samhällsfara i medlemsstaterna.

¹ EGT nr C 106, 28.4.1990, s. 6 och EGT nr C 319, 19.12.1990, s. 9.

² EGT nr C 324, 24.12.1990, s. 264 och EGT nr C 129, 20.5.1991.

³ EGT nr C 332, 31.12.1990, s. 86.

Tvättning av pengar måste bekämpas främst med straffrättsliga medel och inom ramen för internationellt samarbete mellan rättsvårdande organ, så som skett på narkotikaområdet genom Förenta nationernas konvention mot olaglig handel med narkotika och psykotropa preparat, antagen den 19 december 1988 i Wien (i fortsättningen kallad Wienkonventionen) och mer allmänt, med avseende på all brottslig verksamhet, genom Europarådets konvention om tvättning, uppspårande, beslag och förverkande av utbyte av brott, vilken öppnats för undertecknande den 8 november 1990 i Strasbourg.

Tvättning av pengar bör emellertid inte bekämpas endast med straffrättsliga medel, eftersom det finansiella systemet kan spela en högst verksam roll. Det skall här hänvisas till Europarådets rekommendation av den 27 juni 1980 och till den principdeklaration som antagits i december 1988 i Basel av tiogrubbens banktillsynsmyndigheter, vilka dokument båda utgör betydande steg i riktning mot att förhindra användning av det finansiella systemet för tvättning av pengar.

Tvättning av pengar genomförs vanligtvis i en internationell miljö, så att pengarnas brottsliga ursprung kan döljas bättre. Åtgärder på enbart nationell nivå, vidtagna utan hänsyn till internationell samordning och samverkan, skulle få en mycket begränsad verkan.

Alla åtgärder som vidtas av gemenskapen inom detta område bör stå i samklang med åtgärder som vidtas i andra internationella fora. Särskilt bör det för varje gemenskapsåtgärd tas hänsyn till de rekommendationer som antas av den finansiella aktionsgrupp mot tvättning av pengar, som bildats vid Parismötet i juli 1989 mellan de sju mest utvecklade länderna.

Europaparlamentet har i flera resolutioner begärt att gemenskapen skall anta ett globalt handlingsprogram för bekämpning av narkotikahandel, vari skall ingå bestämmelser som hindrar tvättning av pengar.

I detta direktiv har definitionen av tvättning av pengar hämtats från den som lagts fast i Wienkonventionen. Men eftersom tvättning av pengar förekommer inte endast beträffande utbyte av brott som har anknytning till narkotika, utan även beträffande utbyte av annan brottslig verksamhet (som organiserad brottslighet och terrorism), bör medlemsstaterna i sin lagstiftning utsträcka vad som skall gälla enligt detta direktiv till att omfatta även utbyte av sådan verksamhet, i den utsträckning den är ägnad att ge upphov till tvättning av pengar som motiverar sådana påföljder.

Ett förbud i medlemsstaternas lagstiftning mot tvättning av pengar, förenat med lämpliga åtgärder och påföljder, är en nödvändig förutsättning för att bekämpa denna företeelse.

Det måste tillses att kreditinstitut och finansiella institut kräver att kunderna identifierar sig då ett affärsförhållande inleds eller då transaktioner över vissa gränsvärden sker, detta för att hindra dem som tvättar pengar att utnyttja anonymiteten för sin brottsliga verksamhet.

Motsvarande regler måste så långt det är möjligt utsträckas till att gälla dem för vars räkning någon annan uppträder.

Prop. 2000/01:133
Bilaga 5

Kreditinstitut och finansiella institut skall i minst fem år förvara kopior av eller uppgifter från föreskrivna identifikationshandlingar samt på motsvarande sätt hålla uppgiftsunderlag och arkiv av dokument, eller kopior därav, hänförliga till transaktioner, tillgängliga i domstolsförfaranden enligt gällande nationell lag, att användas som bevisning i undersökningar om tvättning av pengar.

För upprätthållande av sundhet och integritet hos det finansiella systemet och som ett led i kampen mot tvättning av pengar måste det tillses att kreditinstitut och finansiella institut med särskild uppmärksamhet granskar alla transaktioner som, på grund av deras karaktär, bedöms med särskilt stor sannolikhet kunna ha samband med tvättning av pengar. Instituterna bör därför ägna särskild uppmärksamhet åt transaktioner med sådana tredje länder, vilka i fråga om tvättning av pengar inte tillämpar normer, som är jämförbara med dem som införts av gemenskapen, eller andra likvärdiga normer som lagts fast i internationella fora och som antagits av gemenskapen.

För dessa ändamål får medlemsstaterna begära av kreditinstitut och finansiella institut att de skriftligen dokumenterar resultatet av den granskning de är skyldiga att utföra, och att de ser till att detta resultat hålls tillgängligt för de myndigheter som har att svara för åtgärder med ändamål att undanröja tvättning av pengar.

Uppgiften att förhindra att det finansiella systemet används för tvättning av pengar kan inte fullgöras av de myndigheter som har att bekämpa företeelsen annat än i samarbete med kreditinstitut och finansiella institut och deras tillsynsmyndigheter. I sådana fall måste banksekretessen hävas. En obligatorisk ordning för rapportering av misstänkta transaktioner, som innefattar garantier för att sådana uppgifter lämnas till de nämnda myndigheterna utan att berörda kunder varnas, utgör det mest effektiva medlet för att få till stånd ett sådant samarbete. Det behövs en särskild skyddsregel för att kreditinstitut, finansiella institut och deras anställda skall befrias från ansvar för överträdelse av sekretessregler.

Den information som myndigheterna tagit emot i enlighet med detta direktiv bör få användas endast i samband med bekämpandet av tvättning av pengar. Medlemsstaterna bör likväl få föreskriva att sådan information får användas för andra ändamål.

De rutiner för internkontroll och de utbildningsprogram som kreditinstitutet och de finansiella instituten inför inom detta område utgör kompletterande åtgärder, utan vilka övriga insatser enligt detta direktiv skulle kunna bli verkningslösa.

Eftersom tvättning av pengar kan utföras inte bara genom kreditinstitut och finansiella institut utan även genom andra yrkesgrupper och företagskategorier, så måste medlemsstaterna utvidga, helt eller delvis,

bestämmelserna i detta direktiv till att omfatta dessa övriga yrkesgrupper och företag, vilkas verksamhet är särskilt ägnad att utnyttjas för tvättning av pengar.

Prop. 2000/01:133
Bilaga 5

Det är viktigt att medlemsstaterna särskilt sörjer för att samordnade insatser sker inom gemenskapen, när det finns starka skäl att tro att yrkesgrupper eller företag, vilkas rörelsebetingelser harmoniserats på gemenskapsnivå, utnyttjas för tvättning av pengar.

Effektiviteten av de insatser som görs för att undanröja tvättning av pengar är beroende särskilt av en nära samordning av nationella åtgärder. Detta slags samordning, som pågår i olika internationella organ, ställer för gemenskapens del krav på samarbete mellan medlemsstaterna och kommissionen i en kontaktkommitté.

Det ankommer på varje medlemsstat att anta de regler som behövs, och att bestraffa överträdelse av sådana regler på lämpligt sätt, för att detta direktiv skall kunna tillämpas fullt ut.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

I detta direktiv avses med

- *kreditinstitut*: ett kreditinstitut, så som definierats i artikel 1 första strecksatsen i direktiv 77/780/EEG¹, senast ändrat genom direktiv 89/646/EEG², omfattande även inom gemenskapen belägna filialer, i den betydelse som anges i samma artikels tredje strecksats, till kreditinstitut med huvudkontor utanför gemenskapen,
- *finansiellt institut*: ett företag som inte är ett kreditinstitut men vars huvudsakliga verksamhet består i att utföra en eller flera av de verksamheter som anges i punkterna 2 -12 och 14 i bilagan till direktiv 89/646/EEG, eller ett försäkringsbolag auktoriserat i enlighet med direktiv 79/267/EEG³, senast ändrat genom direktiv 90/619/EEG⁴, om företaget bedriver verksamheter som täcks av det direktivet; denna definition omfattar även inom gemenskapen belägna filialer till finansiella institut med huvudkontor utanför gemenskapen,
- *tvättning av pengar*: följande förfaranden när de sker uppsåtligt:
- Omvandling eller överföring av egendom i vetskap om att egendomen härrör från brott eller från medverkan till brott och i syfte att hemlighålla eller dölja egendomens olagliga ursprung, eller för att hjälpa någon som är delaktig i sådan verksamhet att undandra sig de rättsliga följderna av sitt handlande.

¹ EGT nr L 322, 17.12.1977, s. 30.

² EGT nr L 386, 30.12.1989, s. 1.

³ EGT nr L 63, 13.3.1979, s.1.

⁴ EGT nr L 330, 29.11.1990, s. 50.

- Hemlighållande eller döljande av en viss egendoms rätta beskaffenhet eller ursprung, av dess belägenhet, av förfogandet över den, av dess förflyttning, av de rättigheter som är knutna till den, eller av äganderätten till den, i vetskap om att egendomen härrör från brott eller från medverkan till brott.
- Förvärv, innehav eller brukande av egendom i vetskap om, vid tiden för mottagandet, att egendomen härrörde från brott eller från medverkan till brott.
- Medverkan till, överenskommelse att utföra, försök och medhjälp till, främjande och underlättande av, samt rådgivning för utförande av någon av de gärningar som sägs i föregående strecksatser.

Vetskap, uppsåt och ändamål som utgör rekvisit för de ovannämnda gärningarna, får härledas ur objektiva, faktiska omständigheter.

Tvättning av pengar skall betraktas som sådan även i fall då de gärningar, som frambringat den egendom som skall tvättas, begåtts inom någon annan medlemsstats eller ett tredje lands territorium.

- Med *egendom* avses tillgångar av varje slag, vare sig fysiska eller icke fysiska, av fast eller lös natur, materiella eller immateriella, samt juridiska dokument eller instrument som styrker rätten till eller intresset i sådana tillgångar.
- Med *brott* avses brottsliga gärningar som angivits i artikel 3.1 a i Wienkonventionen samt de övriga brottsliga gärningar, beträffande vilka respektive medlemsstat föreskrivit att detta direktiv skall gälla.
- Med *behöriga myndigheter* avses de nationella myndigheter som i lag eller annan författning givits behörighet att utöva tillsyn över kreditinstitut eller finansiella institut.

Artikel 2

Medlemsstaterna skall se till att tvättning av pengar, enligt definitionen i detta direktiv, är förbjuden.

Artikel 3

1. Medlemsstaterna skall se till att kreditinstitut och finansiella institut kräver av sina kunder att de styrker sin identitet när ett affärsförhållande inleds, särskilt då ett sparkonto eller annat konto öppnas och då bankfackstjänster erbjuds.

2. Identifikationskravet skall tillämpas även vid transaktioner med andra kunder än sådana som avses i punkt 1, då transaktionen gäller ett belopp motsvarande 15 000 ecu eller mer, vare sig transaktionen genomförs på en gång eller i flera led som verkar ha samband. Om summan inte är

känd då transaktionen utförs, skall det berörda institutet begära identifikation så snart det fått kännedom om summan och konstaterat att gränsvärdet uppnåtts.

3. Trots vad som sägs i punkterna 1 och 2 skall, i fråga om försäkring som sådana försäkringsföretag som avses i direktiv 79/267/EEG har meddelat inom ramen för verksamhet som omfattas av det direktivet, identifikationskravet inte tillämpas vid sådana periodiska premiebetalningar, eller premiebetalningar som skall ske visst år, som inte överstiger 1 000 ecu, inte heller vid engångspremiebetalningar som uppgår till högst 2 500 ecu. Om de periodiska premiebetalningarna, eller premiebetalningarna som skall ske visst år, höjs så att de överstiger gränsvärdet 1 000 ecu, skall identifikation krävas.

4. Medlemsstaterna får föreskriva att identifikationskravet inte skall vara obligatoriskt i fråga om pensionsförsäkring som grundar sig på ett anställningskontrakt eller den försäkrades yrkesverksamhet, detta förutsatt att försäkringsbrevet inte innehåller någon återköpsklausul och inte får användas som säkerhet för lån.

5. I de fall då det råder osäkerhet om huruvida sådana kunder, som avses i föregående punkter, handlar för egen del, samt i de fall då det står klart att de inte handlar för egen del, skall kreditinstituten och de finansiella instituten vidta lämpliga åtgärder för att skaffa sig upplysningar om den verkliga identiteten hos de personer, för vilkas räkning kunderna i fråga handlar.

6. Kreditinstitut och finansiella institut skall genomföra sådan identifikation även om transaktionsbeloppet är lägre än föreskrivet gränsvärde, närhelst det föreligger misstanke om tvättning av pengar.

7. Kreditinstitut och finansiella institut skall inte vara skyldiga att genomföra identifikation enligt denna artikel, om även kunden är ett kreditinstitut eller ett finansiellt institut som omfattas av detta direktiv.

8. Medlemsstaterna får föreskriva att identifikationskravet, såvitt gäller transaktioner som avses i punkterna 3 och 4, skall anses tillgodosett när det har klarlagts att betalningen skall ske från ett konto som i enlighet med föreskrifterna i punkt 1 öppnats i kundens namn hos ett kreditinstitut som omfattas av detta direktiv.

Artikel 4

Medlemsstaterna skall se till att kreditinstitut och finansiella institut förvarar följande som bevismaterial i eventuella undersökningar om tvättning av pengar:

- När det gäller identifikation skall en kopia av eller uppgifter om den bevisning som krävts behållas i minst fem år efter det att affärsförhållandet med kunden har upphört.

- När det gäller transaktioner skall uppgiftsunderlag och arkiv, bestående av originaldokument eller sådana kopior som i enlighet med gällande nationell lag får företes i domstolsförfaranden, behållas i minst fem år efter det att transaktionerna utförts.

Artikel 5

Medlemsstaterna skall se till att kreditinstitut och finansiella institut med särskild uppmärksamhet granskar alla transaktioner som de, med hänsyn till transaktionernas natur, bedömer med särskilt stor sannolikhet kunna ha samband med tvättning av pengar.

Artikel 6

Medlemsstaterna skall se till att kreditinstitut och finansiella institut samt dessas styrelseledamöter och anställda samarbetar fullt ut med de myndigheter, som har att bekämpa tvättning av pengar

- genom att självmant lämna dessa myndigheter upplysningar om alla förhållanden som kan tyda på tvättning av pengar,
- genom att på begäran av dessa myndigheter förse dem, i enlighet med vad som gäller enligt tillämplig lag, med alla uppgifter som behövs.

Uppgifter som avses i första stycket skall lämnas vidare till de myndigheter som har att bekämpa tvättning av pengar i den medlemsstat, inom vars territorium det uppgiftslämnande institutet är beläget. Uppgifterna skall normalt lämnas vidare av den person eller de personer som kreditinstitutet eller det finansiella institutet utsett i enlighet med vad som sägs i artikel 11.1.

Uppgifter som lämnas till myndigheterna i enlighet med bestämmelserna i första stycket får användas endast i samband med bekämpandet av tvättning av pengar. Medlemsstaterna får dock föreskriva att uppgifterna får användas även för andra ändamål.

Artikel 7

Medlemsstaterna skall se till att kreditinstitut och finansiella institut, till dess de underrättat de myndigheter som avses i artikel 6, avstår från att utföra sådana transaktioner som de vet har eller misstänker ha samband med tvättning av pengar. Dessa myndigheter får, under de förutsättningar som gäller enligt deras respektive nationella lagar, ge föreläggande om att transaktionen inte skall utföras. I de fall då en sådan transaktion misstänks föranleda tvättning av pengar och det inte är möjligt att på angivet sätt underlåta att utföra transaktionen eller underlåtenheten är ägnad att motverka försök att efterforska dem som gynnas av ett misstänkt förfarande för tvättning av pengar, skall det berörda institutet i efterhand omedelbart underrätta myndigheterna.

Kreditinstitut och finansiella institut samt deras styrelseledamöter och anställda får inte röja för kunden i fråga eller för någon tredje person att upplysningar har lämnats till myndigheterna i enlighet med artiklarna 6 och 7, eller att en undersökning om tvättning av pengar genomförs.

Artikel 9

Om en anställd eller en styrelseledamot i ett kreditinstitut eller finansiellt institut i god tro har röjt upplysningar, som avses i artiklarna 6 och 7, för de myndigheter som har att bekämpa tvättning av pengar, skall detta inte innebära överträdelse av någon sekretessregel som följer av ett avtal eller av någon föreskrift i lag eller annan författning, och inte föranleda ansvar i någon form för kreditinstitutet, det finansiella institutet eller deras styrelseledamöter eller anställda.

Artikel 10

Medlemsstaterna skall se till att behöriga myndigheter, om de vid inspektion av ett kreditinstitut eller finansiellt institut, eller på något annat sätt har upptäckt omständigheter som skulle kunna utgöra bevis för tvättning av pengar, underrättar de myndigheter som har att bekämpa tvättning av pengar.

Artikel 11

Medlemsstaterna skall se till att kreditinstitut och finansiella institut

1. inför tillfredsställande rutiner för internkontroll och samordning för att förekomma och hindra förfaranden som har samband med tvättning av pengar,
2. vidtar lämpliga åtgärder för att bringa bestämmelserna i detta direktiv till de anställdas kännedom. Bland annat skall vederbörande anställda delta i särskilda utbildningsprogram, avsedda att såväl hjälpa dem känna igen förfaranden som kan ha samband med tvättning av pengar, som ge dem vägledning för hur de skall handla i sådana fall.

Artikel 12

Medlemsstaterna skall se till att bestämmelserna i detta direktiv utvidgas, helt eller delvis, till att omfatta andra yrkesgrupper och företagskategorier än kreditinstitut och finansiella institut som avses i artikel 1, då den verksamhet som bedrivs är särskilt ägnad att utnyttjas för tvättning av pengar.

Artikel 13

1. En kontaktkommitté (i fortsättningen kallad kommittén) skall bildas under kommissionen. Den skall ha till uppgift

- a) att, såvitt det är förenligt med artiklarna 169 och 170 i fördraget, underlätta ett samordnat genomförande av detta direktiv genom regelbundet samråd om alla praktiska problem som uppkommer vid dess tillämpning och där ett åsiktsutbyte bedöms vara av värde,
- b) att underlätta samråd mellan medlemsstaterna om sådana strängare eller ytterligare villkor och skyldigheter som de får föreskriva nationellt,
- c) att vid behov rekommendera kommissionen tillägg eller ändringar i detta direktiv, eller jämkningar som bedöms nödvändiga, särskilt för att samordna verkningarna av artikel 12,
- d) att undersöka om en viss yrkesgrupp eller företagskategori bör omfattas av artikel 12, när det klarlagts att en sådan yrkesgrupp eller företagskategori har utnyttjats i en medlemsstat för tvättning av pengar.

2. Det skall inte ingå i kommitténs uppgifter att bedöma skälen för beslut som behöriga myndigheter fattat i enskilda fall.

3. Kommittén skall bestå av personer som utsetts av medlemsstaterna och av företrädare för kommissionen. Ett sekretariat skall tillhandahållas av kommissionen. En företrädare för kommissionen skall vara ordförande. Kommittén skall sammankallas av ordföranden antingen på dennes eget initiativ eller på begäran av delegationen för en medlemsstat.

Artikel 14

Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som behövs för fullständig tillämpning av alla bestämmelser i detta direktiv och skall särskilt föreskriva vilka påföljder som skall gälla vid överträdelse av regler som antagits på grund av detta direktiv.

Artikel 15

Medlemsstaterna får till hinder för tvättning av pengar införa eller behålla strängare regler inom det område som omfattas av detta direktiv.

Artikel 16

1. Medlemsstaterna skall sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv före den 1 januari 1993.

2. När en medlemsstat antar sådana bestämmelser, skall dessa innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen skall göras skall varje medlemsstat själv utfärda.

3. Medlemsstaterna skall till kommissionen överlämna texterna till centrala bestämmelser i nationell lagstiftning som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv. Prop. 2000/01:133 Bilaga 5

Artikel 17

Kommissionen skall ett år efter den 1 januari 1993 och därefter närhelst det är påkallat och minst vart tredje år upprätta en rapport om genomförandet av detta direktiv, vilken skall överlämnas till Europaparlamentet och rådet.

Artikel 18

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Luxemburg den 10 juni 1991.

På rådets vägnar
J.-C. JUNCKER
Ordförande

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2001-05-14

Närvarande: f.d. justitierådet Staffan Vängby, justitierådet Leif Thorsson, regeringsrådet Rune Lavin.

Enligt en lagrådsremiss den 26 april 2001 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i brottsbalken.

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av ämnessakkunnige Petter Asp.

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 23 maj 2001

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Hjelm-Wallén, Thalén, Ulvskog, Sahlin, von Sydow, Klingvall, Pagrotsky, Östros, Engqvist, Larsson, Wärnersson, Lejon, Lövdén, Ringholm, Bodström

Föredragande: statsrådet Bodström

Regeringen beslutar proposition Tillträde till andra tilläggsprotokollet till bedrägerikonventionen